

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduskond
Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond

Sebiooperite jälgimine: ajendid ja põhjendused

Bakalaureusetöö

Kariina Tšursin
Prof. Peeter Vihalemm

Tartu
2005

Sisukord

Sisukord	2
1. Sissejuhatus	3
2. Töö teoreetilised ja empiirilised lähtekohad	4
2.1 Meedia tarbimise ajendid	4
2.2 Seebiooperite jälgimise ajendid ja põhjendused.....	5
2.3 Meedia tarbimist mõjutavad tegurid.....	7
2.4 Kognitiivne dissonants.....	8
3. Uurimisküsimused.....	11
4. Meetod	12
4.1 Kommentaariks küsitluskava kohta.....	13
5. Tulemused.....	15
5.1 „Teiste“ suhtumine seebiooperitesse ja nende jälgimisse.....	16
5.1.1 Seebiooperite jälgimist puudutav kriitika.....	16
5.1.2 Seebiooperite sisu puudutav kriitika.....	16
5.2 Seebiooperivaatajate suhtumine seebiooperitesse ja nende jälgimisse.....	19
5.2.1 Seebiooperite jälgimist puudutav kriitika.....	19
5.2.2 Seebiooperite sisu puudutav kriitika.....	23
6. Järeldused.....	27
7. Diskussioon.....	29
8. Kokkuvõte.....	31
Summary.....	35
Lisad	36
Lisa 1. Küsitluskava	36
Lisa 2 - Esimene intervjuu	37
Lisa 3 - Teine intervjuu.....	38
Lisa 4 - Kolmas intervjuu	39
Lisa 5 - Neljas intervjuu.....	41
Lisa 6 - Viies intervjuu	42
Lisa 7 - Kuues intervjuu.....	44
Lisa 8 - Seitsmes intervjuu.....	45
Lisa 9 - Kaheksas intervjuu.....	46
Lisa 10 - Üheksas intervjuu	47
Lisa 11 - Kümnes intervjuu.....	48

1. Sissejuhatus

Mõte hakata uurima inimeste selgitusi nende meediatarbimise kohta sündis, kui ma lugesin uurimusele Meediapäev 2003 laekunud kirjutisi, mida nii mina ise kui ka paljud teised peavad väga väärtuslikuks uurimisobjektiks - pakuvad nad ju võimalust heita pilku meediatarbijate nendele mõtetele, mida väga sageli avalikult ei väljendatagi.

Olles oma proseminaritöös uurinud inimeste põhjendusi nende meediatarbimise kohta üldiselt ning olles oma seminaritöös keskendunud kollase ajakirjanduse ja seebiooperite vaatamise põhjendustele ja nende seostele erinevate väärtuskujutlustega, tekkis huvi teema edasiarendamiseks seebiooperite vaatajatega tehtud intervjuude baasil.

Seebiooperite jälgimise temaatika on kahtlemata väga intrigeeriv, kuna sisaldab ilmselgeid vastuolusid - teades, et üldine suhtumine seebiooperitesse on halvustav, ei takista see ometi nende jälgimist, kuid samas tekitab tungiva vajaduse oma meediatarbimispraktikaid kuidagi põhjendada, õigustada.

Käesoleva töö eesmärgiks on püüda selgitada ning kirjeldada meediakasutuse kohta käivate kultuurinormide, nende omaksvõtu ja reaalse meediakasutuse omavahelisi seoseid ning mõju meediakasutuse avalikus kirjelduses esitatud põhjendustele ning suhtumistele seebiooperitesse; saadud teadmiste varal tuua välja faktorid, millel on enam potentsiaali loomaks eeldusi kognitiivse dissonantsi tekkeks.

2. Töö teoreetilised ja empiirilised lähtekohad

2.1 Meedia tarbimise ajendid

Meediatarbimise üldistest ajenditest annab kokkuvõtliku ülevaate Marju Lauristini ning Peeter Vihalemma teos “Massikommunikatsiooni teooria” (1980: 45-46), kus motivaatorid on lahti seletatud järgmiselt: “Tegurite hulgas, mis ajendavad inimest pöörduma massiteabesüsteemi poole, on tähtsal kohal vajadus **olla informeeritud**. Massiteabevahendid aitavad inimesel saavutada tunnet, et ta on “eluga kursis”, teatud määral loob see isegi osavõtutunde kõigest, mis toimub inimese lähemas ja kaugemas ümbruses. Otsesemalt või kaudsemalt ilmneb siin inimesele üldiselt omane vajadus kindlustunde järele. Informeerituse saavutamine on tugevasti seotud paljude teiste vajadustega, mille rahuldamist massiteabe tarbimine soodustab. Nendest olulisemadena tuleks märkida näiteks **ühendatuse** vajadust, püüdu olla seotud teiste inimestega ühiste eesmärkide, probleemide, tegevuste kaudu; vajadust **sotsiaalse eneseteostuse**, oma ühiskondlike püüdluste ja ideaalide teostamise järele; **prestiizi** vajadust, mida rahuldakse nii informeerituse tõttu saavutatud lugupidamise kaudu kui ka avaliku tähelepanu osutamise korral nende gruppide tegevusele, nendele sündmustele ja nähtustele, millega retsipient ise seotud on; **sotsiaalse toetuse** vajadust, mis seisneb massiteabest oma seisukohtadele ja käitumisele kinnituse otsimises. Lisaks sellele on ajakirjanduse, raadio, TV kaudu võimalik rahuldada mitmesuguseid **tunnetuslikke** vajadusi, õppida tundma ümbritsevat maailma, selle minevikku ja tänapäeva nii empiirilisel (kirjeldaval) kui teoreetilisel (seletaval) tasandil, rahuldada oma uudishimu jne. Küllalt suur osa teabest, eriti mitmesuguste teadaannete, ilmaennustuste, reklaami, nõuannete jne. sisu võib olla otseselt kasutatav mitmesuguste **utilitaarsete** vajaduste rahuldamiseks, isiklike ja ühiste probleemide lahendamisel. Massiteabevahendite (eriti raadio ja TV) kaudu edasiantavad kunstiteosed on **esteetiliste** vajaduste rahuldamise, esteetiliste elamuste allikaks. Üha suuremat osa etendab massiteave vahendina **emotsionaalse lõdvestuse** saamiseks, psüühilise pinge alandamiseks, meelelahutuseks, emotsioonidevaeguse korvamiseks. See võib suuremal või vähemal määral olla seotud ka vajadusega välja lülituda igapäevase elu probleemidest ja vastuoludest. Samuti meelelahutuslikku laadi, kuid sisult mõnevõrra erinev on **intellektuaalne lõbu**, mida

pakub huumori, satiiri, iroonia, igat liiki vaimukuse vastuvõtmine, mõne loo sisu ja vormi keerdkäikude tabamine.”

2.2 Seebiooperite¹ jälgimise ajendid ja põhjendused

Ehkki mulle tundub, et ühtset kontseptsiooni selle kohta, miks inimesed ikkagi seebioopereid jälgivad, pole siiamaani suudetud välja töötada (mis ei ole tegelikult üldsegi üllatav, sest nii nagu on erinevaid seebioopereid, nii on ka erinevaid kultuure, mille kontekstist sõltuvad ka meedia tarbimise ajendid), väidab Sonia M. Livingstone, et enamjaolt võib seebiooperite jälgimise ajendid jagada A. M. Rubini poolt välja pakutud nelja kategooriasse: „orienteerumine (instrumentaalne tegelikkuse avastamine, teiste tegevuse jälgimine), vältimine (eskapism, pingest vabanemine, ajaveetmine), meelelahutus (lõbutsemine ning lõõgastumine) ning sotsiaalne kasu (suhtlemine ja sotsiaalne kasu).“ (Livingstone 1988: 58). Taoline klassifikatsioon ei ole muidugi selles mõttes midagi uut, et tegelikult võib seda pidada kehtivaks kogu meediale.

Livingstone esitleb oma artiklis ka ühe uurimuse tulemusi, mille eesmärgiks oli selgitada, kuidas inimesed põhjendavad oma seebiooperijälgimispraktikaid. Uurimuse objektiks olid viiekümne kahe seebiooperivaataja poolt täidetud küsimustikud², ning tulemuseks oli, et „92,3% vastajatest nimetas seebiooperite jälgimise põhjuseks eskapismi, 88,5% nimetas tegelikkust, 61,5% suhestumist seebiooperi tegelastega,

¹ Seebiooperitest rääkides pean silmas seriaale, millele on iseloomulik: „1) võte, et iga osa lõpus jäetakse alati võimalus sealt edasi minna, 2) paljude paralleelselt jooksvate süžeede olemasolu, mistõttu ka tegelaskujusid on palju, 3) aja kasutus, mis sarnaneb reaalarajale ning jätab mulje, et tegevus jätkub sõltumata sellest, kas me seriaali vaatame või mitte, 4) osa lõpetamine moel, mis jätab probleemid ja tegevused poolikuks ning kutsub ka järgmine kord vaatama, et saada teada, mis edasi juhtub, 5) asjaolu, et rõhk neis on dialoogil, probleemide lahendamisel ja intiimsel suhtlusel, 6) paljude meestegelaste kujutamine "tundeliste meestena", 7) naistegelaskujude edu ka väljaspool kodu, 8) tegevuse toimumine enamasti koduseinte vahel“ (Brown 1987, Ien Ang on Dallas *kaudu*)

² Artiklis nimetatakse seda küll küsimustikuks (*questionnaire*), ent sisuliselt tähendas see üht A4-formaadis tühja lehte, millel oli üksainus küsimus: „Miks on seebiooperid niivõrd populaarsed?“

51,9% kriitilist vastust, 42,3% probleemide lahendamist, 40,4% rolli vaataja elus, 36,5% emotsionaalse vastust ning 34,6% meelelahutust“. (Livingstone 1988: 66)

Paula Lewis (1997) toob oma väikesemahulise uurimuse (25 respondenti) tulemusena välja, et seebioopereid vaadatakse kõige rohkem (st seda nimetas 14 respondenti) sel põhjusel, et nende vaatamine **lõõgastab**, st nende vaatamine ei nõua mõttepingutust, teiseks ja kolmandaks (kummagi tõi välja 6 respondenti) jälgitakse neid seetõttu, et need on **sobival ajal** või et need **pakuvad ajatäidet**, siis kui midagi targemat pole teha. Viiel korral toodi välja võimalust **suhestuda tegelastega** ning seebioopereid kui **arutlustemasid**. Lisaks toodi seebiooperite jälgimise põhjendustena seda, et nende jälgimine on kujunenud **rutiiniks** (teatud juhtudel koguni **sõltuvuseks**), et seebiooperid on **meelelahutus** või et need pakuvad võimalust **reaalsusest põgenemiseks**. Samuti nimetati motivaatorina **huvi** tegevustiku arengu vastu.

Oma seminaritöös (Tšursin 2004), mille teemaks olid Eesti elanikkonna motiivid meedia kasutamisel ning mille objektiks olid uurimusele Meediapäev 2003 laekunud tekstid, jõudsin seebiooperite jälgimise ajendite osas üsnagi huvipakkuvatele järeldustele. Võttes aluseks Lauristini ja Vihalemma (1980) poolt nimetatud ajendikategooriaid, võis seebiooperite vaatamise ajendid jagada laias laastus kahte lahtrisse: sotsiaalne toetus ning esteetiline nauding.

Sotsiaalne toetus tähendab siin seda, et inimesed otsivad seriaale vaadates kinnitust oma arusaamade ning väärtushinnangute adekvaatsusele - nad jälgivad telekangelaste tegutsemist ning kõrvutavad seda enda omaga. Mõneks näiteks toodud põhjenduste kohta on järgmised tsitaadid:

“Kodumaised seriaalid “Kodu keset linna” ja “Õnne 13” on head ja toredad vaadata. Nendest saab teada, mida teised teevad ja mõtlevad. Ise ei puutu ju igasuguste probleemidega kokku - õnneks. Need seriaalid on üldiselt heatahtlikud, isegi natuke moraali ja eetikat”

Pensionärist naine

“Kell 19.35 vaatan TV3-st uut eesti seriaali “Kodu keset linna”. Leian sealtki midagi enesele, sest pojatütar on mul 16-aastane ja pojapoeg 19-aastane. Teismeliste probleemid! (...) Tegelased nagu elust enesest”

1930. aastal sündinud naine

Teise motivaatorina pakuti välja **esteetilisi vajadusi**, mille põhilise väljundina kirjeldati heade näitlejate mängu:

“Õhtul koju saabudes vaatasin menusarja “Vaprad ja ilusad”. Vaatan seda muuseas juba pikka aega, sest see on põnev. Kuigi tegevus on tihtipeale üksluine, siis vähemalt humoorikad ja intelligentsed näitlejad jätavad selle pisiasja headuse varju”

1987. aastal sündinud neiu

“Aeg-ajalt vaatan ainukese seriaalina “Õnne 13”, et nautida heade näitlejate head mängu. Absoluutselt eitavalt suhtun nn seebikatesse”

1937. aastal sündinud naine

Siiski ei ole kõik nii lihtne kui esialgu paista võib - kuna meediapäeva kirjutised on iseenesest kõik ju mingisugusel moel nende autorite “avalikud esinemised”, kus võidakse tahta näidata ennast paremas valguses (“Üheks psüühilistest kaitsemehhanismidest on ratsionaliseerimine - püüd endale ja teistele ratsionaalselt põhjendada absurdset või ebasüüdsat, minaga vastuolevat impulssi, ideed või käitumist, leida sellele vastuvõetav seletus (motiveering)”) (Lauristin & Vihalemm 1978: 309)), tuleb seda ka arvesse võtta.

2.3 Meedia tarbimist mõjutavad tegurid

Lisaks ajenditele mõjutavad inimese meediatarbimise valikuid ka muud tegurid, milleks on **üldine sotsiaalne ning kultuuriline taust**, eriti paiknemine elutsüklis (vanus, perekonnaseis), haridustase ning sotsiaalne olustik; meedia tarbimise **võimalikkus** (aja ja ruumi mõttes) - ilmselgelt mõjutab meediatarbimist see, millal on inimene tööl, millal ta magab, jne; meediatarbimise **harjumused; maitse, huvid** ning **sisueelistused** (näiteks spordisaadete, uudiste, komöödiate ning seebiooperite vahel); **teadlikkus alternatiivsetest võimalustest** (tegelik valik tehakse lähtuvalt isiklikust maitsest ja huvidest vaid juhul, kui ollakse teadlik teistest võimalustest); **tarbimiskontekst** - valik sõltub sellest, kas meediat tarbitakse üksi või koos teistega, sellest, kelle käes on

otsustusõigus, ning sellest, kas tarbimine on motiveeritud või mitte (McQuail 1994: 302).

2.4 Kognitiivne dissonants

Ülalnimetatud tegurite tundmine on oluline, kui meie eesmärgiks on teada saada inimese tegelikke motiive ehk ajendeid meedia tarbimisel - tihtipeale kiputakse enda valikuid “välja vabandama”, esitades valiku põhjusena just neid, neutraalsema sisuga tegureid (kuna suurem osa nendest ei sõltu konkreetsest inimesest endast), või hoopis oma valikuid maha tegema, ignoreerides tegelikke ajendeid. Nii väidabki Pertti Alasuutari, et „Selliseid saateid, mille meeldimist on inimesed valmis vabalt ja ausalt tunnistama, on väga vähe; kui välja arvata õhtused uudised, paistab inimestel olevat tungiv vajadus selgitada, kaitsta ja põhjendada oma vaatamisharjumusi“ (Alasuutari 1992: 561). Heaks näiteks sellest on Dorothy Hobsoni poolt läbi viidud uurimus, mille käigus ta intervjueris briti üheks kõige madalaväärtuslikumaks peetava seebiooperi, “Crossroads”, vaatajaid (Hobson 1982, Moores 1995: 42, kaudu) - selle vaatamisest räägiti kas ennast vabandavalt või kaitsvalt, mõnel juhul väljendati vastumeelselt ka nõustumist kriitikute ning abikaasade hukkamõistva hinnanguga. Sarnastele tulemustele on jõudnud ka Ien Ang (Ien Ang on Dallas), kelle poolt uuritud „Dallase“ vaatajate hulgas oli nii mõnigi selline, kes suhtus selle seebiooperi kommertslikkusesse, stereotüüpsusesse ning tundelisusesse kriitiliselt, ent kes ikkagi jälgis seda. Kuna vastuolu on ilmne, tekib küsimus: miks inimene ikkagi vaatab üht või teist saadet, mis talle “tegelikult” ei meeldi? Või kui pöörame selle küsimuse ümber: miks inimene kritiseerib negatiivselt saadet, mida ta iga kord vaatab? Kas see inimene valetab?

Ka oma seminaritöös (Tšursin 2004: 14) pidin tõdema, et seebiooperite vaatajad toovad ise välja seebiooperite mitmeid negatiivseid aspekte, mis aga siiski ei takista neil seda žanrit edasi tarbimast: “Iseenesest on see ka loomulik, kuna alati ei olegi oluline, et mingil nähtusel on olemas negatiivsed küljed - seda näiteks juhul, kui ülekaalus olevad positiivsed küljed muudavad negatiivse praktiliselt tähtsusetuks. Teiseks võimaluseks on see, et positiivseid külgi (mida võib negatiivsetest isegi vähem olla) tähtsustatakse kas teadlikult või alateadlikult enam ning vähendatakse negatiivsete olulisust. Viimasel juhul on tegemist püüdlusega neutraliseerida kognitiivset dissonantsi, mis on tekkinud reaalse käitumise

(seebiooperite vaatamise) ning arusaamade (“seebikad on naiivsed väljamõeldised”) lahknevuse tõttu.”

Lauristin ja Vihalemm (1980: 73-74) on selle kohta öelnud nii: “...aktualiseeritavad elemendid ja seosed moodustavad **süsteemi, mis püüdleb kooskõlastatusele**. Erinevad arusaamad, hinnangud, reaalne käitumine ühes või teises olukorras võivad olla omavahel teatud määral vastuolus, ilma et inimene ise seda tunnetaks ja vastuolu ületada püüaks. Ebakooskõla tunnetamine ja sellest tekkiv psüühiline pinge kujuneb siis, kui ühekorraga tegevusse toodud tunnetuslikud, emotsionaalsed, käitumuslikud elemendid on omavahel vastuolulised. Inimene püüab (peamiselt alateadlikult) sellist olukorda vältida, aktualiseerida ainult omavahel kooskõlalisi elemente ja seoseid, tekkinud vastuolulisust vähendada.” Dissonants tekib sellest, et ehkki inimene teab, et seebiooperitesse suhtutakse halvustavalt, meeldib tal endal neid vaadata.

Kognitiivse dissonantsi teooria üheks oluliseks komponendiks on Marilyn B. Breweri ja William D. Crano (1994: 86-88) sõnul **vaba valiku** mõiste. Kui üldjuhul käsitlevad sotsiaalpsühholoogia teooriad protsesse, mis toimuvad enne otsusetegemist, siis kognitiivse dissonantsi teooria põhirõhk on protsessidel, mis järgnevad otsusetegemisele. Otsustamine erinevate valikuvariantide vahel võib tekitada kognitiivset dissonantsi ning selle leevendamiseks hinnatakse objekti, mille kasuks lõppkokkuvõttes otsustati, kõrgemalt, kui seda, mille kasuks ei otsustatud, st oma valikut püütakse õigustada. Oluline on siinkohal märkida, et mida rohkem on inimesele antud otsustusvabadust ning mida sarnasemad on hinnatavad objektid oma väärtuselt, seda suurem on tõenäosus dissonantsi tekkeks.

Eelpool toodu on põhjalikumalt kirjeldatud Harmon-Jones & Mills'i (2004) poolt: “Otsuse tegemine põhjustab tõenäoliselt dissonantsi tekkimise. Pärast otsusetegemist satuvad kõik valitud võimaluse negatiivsed küljed ning mittevalitud võimaluse positiivsed küljed otsusega vastuollu, samas aga kõik valitud võimaluse positiivsed küljed ning mittevalitud võimaluse negatiivsed küljed on otsusega kooskõlas. Üldiselt põhjustavad rasked otsused tugevamat dissonantsi kui kerged otsused, kuna raske otsuse järgselt on dissonantsete tunnetuste osakaal suurem kui kergete otsuste järgselt. Seetõttu on raskete otsuste järel suurem tung dissonantsi vähendamiseks. Seda on võimalik teha,

vähendades valitud võimaluse negatiivsete külgede või mittevalitud võimaluse positiivsete külgede tähtsust /---/ mille tulemuseks on see, et valitud võimalust nähakse positiivsemas ning mittevalitud võimalust negatiivsemas valguses.” Harmon-Jones ja Mills nimetavad seda **vaba valiku paradigmaks**.

Phil Barkeri (2003) sõnul on dissonantsi elimineerimiseks neli võimalust: a) **dissonantse tunnetuse eitamine või elimineerimine**, võimaldamaks teha asju, mis muidu tunduksid kohatud või valed – näiteks võib seebiooperite tulihingeline austaja öelda, et seebioopereid alahinnatakse, ning tuua selle väite kinnituseks näiteid seebiooperite väärtustest; b) **dissonantse tunnetuse olulisuse vähendamine**, vähendamaks süütunnet, kui tehakse midagi, mis ei haaku enda veendumustega – näiteks ütleb seebiooperite vaataja, et tegelikult talle seebiooperid eriti ei meeldigi; c) **uute, tähtsamate tunnetuste loomine**, mis vähendavad dissonantse tunnetuse tähtsust – näiteks ütleb seebiooperi vaataja, et seebiooperis mängib tema lemmiknäitleja ning et seebiooper ise teda ei huvitagi; d) **dissonantsete tunnetuste vältimine** – seebiooperite fänn ei võta kriitikat tema lemmikžanri kohta kuulmagi.

3. Uurimisküsimused

- Milliseid seebiooperite jälgimise kohta käivaid kultuurinorme tunnetavad seebiooperivaatajad?
- Kuidas seebiooperivaatajad nende normidega suhestuvad? Kas nende poolt tunnetatavad normid avalduvad nende reaalses meediakasutuses?
- Kuidas avalduvad normid seebiooperivaatajate meediatarbimise avalikus kirjelduses? Milliseid vastuolusid / vastuolude elimineerimise mooduseid võib nendest välja lugeda?

4. Meetod

Kui oma varasemates, meediatarbimise ajenditele ning suhtumistele keskenduvates uurimistöodes kasutasin uurimisobjektina Meediapäev 2003-le laekunud kirjutisi, mille väärtus seisnes minu jaoks nende suhtelises spontaanuses ning seega eeldatavasti ka siiruses, siis käesoleva töö objektiks on kümme seebiooperivaatajatega 2005. aasta aprillis läbi viidud süvaintervjuud (literatsioonid vt Lisa 2).

Mõte kasutada käesoleva töö uurimusküsimustele vastuse leidmiseks süvaintervjuusid on loogiline, kuna need võimaldavad sügavamalt pilguheitu meediatarbimise ning selle põhjendamise tagamaadele. Kui esialgu oli plaanis läbi viia intervjuud juba analüüsitud meediapäeva-tekstide autoritega, kes olid oma kirjutistes esitanud põhjendusi oma seebiooperivaatamise harjumuste kohta, mis oleks võimaldanud võrrelda nende suhtumisi kirjalikus ning suulises “avalikus esinemises”, siis eetilistel kaalutlustel sai otsustatud, et neid ei haarata sellesse uurimusse.

Intervjueeritavad (10 + 2 prooviintervjuud) leidsin oma tutvuskonnast, kusjuures pean tunnistama, et ehkki üldiselt arvatakse, et Eestis on palju seebiooperite austajaid, ei olnud minu jaoks nende leidmine kerge (kas äkki kardetakse tunnistada, et ollakse nende jälgijad?). Sestap ei sattunud minu poolt intervjueeritavate hulka ühtegi meessoos esindajat. Küll aga on intervjueeritute muud demograafilised tunnused igati varieeruvad. Intervjueerituteks on³:

- 1) Tallinnas elav pensionär (elab koos tütre ja tüträtütrega)
- 2) Tartus elav pensionär (elab üksi)
- 3) Tallinna satelliitlinnas elav keskealine venelanna (elab koos keskkooliealise tütrega, mees on Soomes tööl)
- 4) Tartus elav keskealine naine (lahutud, kasvatab üksinda väikest last)
- 5) Tartumaal elav keskealine naine (abielus, kaks väikest last)
- 6) Tartu satelliitlinnas elav noor naine (vabaabielus, on väikese lapsega kodune)
- 7) Tallinnast pärit TÜ naistudeng

³ Intervjuude literatsioonid on toodud lisades samas järjekorras.

- 8) Tartust pärit TÜ naistudeng
- 9) Põhikooliõpilane Tallinnast
- 10) Põhikooliõpilane Tartust

4.1 Kommentaariks küsitluskava kohta

Küsitluskava esimese küsimuse abil püüdsin selgeks teha, milline on kõige esimene mõte, mis intervjuueeritaval seoses seebiooperitega tekib. Ehkki tegemist on sellise küsimusega, millele põhimõtteliselt leiaks vastuse intervjuu käigus, ilma seda otseselt esitamatagi, seisneb selle väärtus just nimelt selles, et see on kõige esimene küsimus, st intervjuueeritav ei ole veel teemasse süvenenud ning annab esimese pähe tuleva, tõenäoliselt stereotüüpse vastuse. Kuna oma seminaritöös (Tšursin 2004) võisin kognitiivse dissonantsi ning stereotüüpsete väärtuskujutluste vahel täheldada positiivset seost, ning kuna kognitiivse dissonantsi ilmnemine seoses seebiooperite jälgimisega on käesoleva töö üks põhiprobleeme, võib seda küsimust pidada väga tähtsaks.

Küsimused selle kohta, milliseid seebioopereid intervjuueeritav jälgib, võimaldavad esiteks määratleda tema seebiooperite jälgimispraktikaid ning teiseks teha kindlaks, kuidas ta oma eelistusi põhjendab / kas ta teeb põhimõttelisi eristusi enda poolt jälgitavate ja “muude” seebiooperite vahel.

Järgmiste, pere- ja lähikonda puudutavate küsimuste eesmärgiks on teha kindlaks, kas viimastel on potentsiaali intervjuueeritaval kognitiivse dissonantsi tekitamiseks. Inimesi on loomulikult erinevaid ning see, millisel määral koduste ja lähikondlaste arvamused ja suhtumised nende otsuseid ja suhtumisi mõjutavad, on samuti varieeruv. Siiski tuleb siin arvesse võtta seda, et intervjuueeritava teadmine sellest, et tema tutvuskonnas suhtutakse seebiooperitesse negatiivselt, võib ähvardada tema positiivset mina-pilti, samas kui poolehoidjate olemasolu tutvuskonnas vastupidiselt toetab seda. Seega võib öelda, et küsimuste eesmärgiks on teada saada, milline on kontekst, milles toimub seebiooperi jälgimine (millised on seda puudutavad normid), ning kuidas intervjuueeritav sellele reageerib / ennast sellega suhestab, ning kas sellel suhtel on potentsiaali kognitiivse dissonantsi tekitamiseks.

Küsimused üldsuse suhtumise kohta seebiooperitesse ja nende vaatajaskonda on mõnes mõttes eelmisi dubleerivad, kuna eesmärgiks on samuti teada saada, millisena intervjuueeritav tajub üldisemat konteksti, milles ta seebioopereid “tarbib” (kas ja millised normid selle kohta eksisteerivad) ning kuidas ta ennast selle kontekstiga suhestab, st kas tema arvates suhtutakse seebiooperite vaatajatesse positiivselt või negatiivselt ning kas ta samastab ennast n.-ö. keskmise vaatajaga.

Küsitluskava viimasesse ossa jäävate küsimuste eesmärgiks on püüda teha kindlaks põhjuseid, miks intervjuueeritav seebioopereid jälgib, või vähemalt teada saada tema põhjendused (mis ei pruugi alati olla sama mis tegelikud ajendid) tema seebiooperite jälgimispraktikate kohta. Ka siin võib avalduda intervjuueeritava poolne eristus enese ja “teiste” vahel, kuna küsimus on nii tema enda kui üleüldse seebiooperite vaatajate põhjuste kohta.

Kõige viimased küsimused on orienteeritud sellele, et teada saada, millisel määral ja kas intervjuueeritav tajub vastuolu oma suhtumise ja praktikate vahel, ning sellele, kuidas ta vastuolu korral püüab seda leevendada.

Intervjuueeritavate vastused kodeerisin (suhtumine - positiivne, neutraalne, negatiivne; pooldajad/vastased tutvuskonnas - jah, ei; ajendid - meelelahutus, esteetilised vajadused, jne) ning sisestasin küsitluskava alusel koostatud tabelisse.

5. Tulemused

Käesolevas tootsin kõigepealt välja normid, mis peegeldusid intervjueeritud seebiooperivaatajate vastustes nende pereliikmete, tuttavate ning üldsuse suhtumise kohta seebiooperitesse ja nende jälgimisse. Siinkohal on oluline rõhutada, et ma ei püüa kirjeldada meedia ning peaaesjalikult seebiooperite tarbimise kohta käivaid kultuurinorme, mida oleks ilmselgelt raske sõnastada, vaid pigem seda, millistena seebiooperite jälgijaid neid tunnetavad, või siis millised need seebiooperivaatajate arvates üleüldse olla võiksid, st milline on normide ja suhtumiste kontekst, milles toimub seebiooperite jälgimine.

Teiseks analüüsin läbi viidud intervjuude varal seebiooperivaatajate endi põhjendusi oma seebiooperite jälgimise praktikate kohta, keskendudes eriti sellele, kuidas nad vastavad üldsuse või teiste poolt seebiooperite ja nende jälgimise suunas tehtavale kriitikale, st milline on nende suhestumine teiste poolt seatud normide kontekstiga. Kuna taolistel normidel on oma roll seebiooperivaatajates kognitiivse dissonantse tekitamisel, siis vaatlen analüüsi teises pooles ka viimase ilmnemist.

Üldistavalt võib öelda, et seebiooperivaatajad tunnetavad nii oma pereliikmete, tuttavate kui ühiskonna poolt seebiooperite suhtes pigem negatiivset või neutraalset suhtumist, positiivset suhtumist kui sellist kirjeldati ainult teiste seebiooperivaatajate ning kitsamalt tulihingeliste pooldajate poolt.

5.1 „Teiste“ suhtumine seebiooperitesse ja nende jälgimisse

5.1.1 Seebiooperite jälgimist puudutav kriitika

Läbi viidud intervjuude põhjal võib öelda, et seebiooperite jälgimise kui sellise juures tajuvad seebiooperite vaatajad teiste, seebioopereid mitte vaatavate inimeste poolt negatiivset suhtumist vaid ühes aspektis, milleks on seebiooperi jälgimine kui **ajaraiskamine**:

“... aga poeg, tema naerab, et inimesel ei ole oma ajaga midagi targemat peale hakata. Eks tema suhtumine ole jah natuke põlastav, aga kui mul ei olegi oma ajaga midagi peale hakata, siis ma vaatan.”

“Vastaseid... ämm äkki? Ma arvan, et see on tema jaoks mõttetu ajaraiskamine, sest selle asemel võiks ju hoopis midagi kasulikku teha...”

“Üldsuse arvates vaatavad seepe need, kellel on palju aega või pole midagi muud teha.”

Kokkuvõtlikult võib öelda, et suurem osa intervjueeritustest nõustus selle arvamusega, kuid tajuda võis teatavat distantseerumist, mis väljendus selles, et mitte ükski intervjueeritustest ei tunnistanud, et seebiooperite vaatamine tema poolt oleks ajaraiskamine. Pigem omistati seda mingile abstraktsale seebiooperivaatajale. Intervjueeritud ise põhjendasid oma seebiooperite jälgimise praktikaid vajadusega näiteks lõõgastuse, ajatäite ning meelelahutuse järele.

5.1.2 Seebiooperite sisu puudutav kriitika

Seebiooperite sisu puudutav kriitika avaldus peamiselt kolme argumendi näol: 1) seebiooperite sisu ei vasta tegelikkusele, 2) seebiooperite tegevuskäik on etteaimatav, 3) seebiooperites puudub „iva“.

Järgnevalt räägiks lähemalt esimesest argumendist, milleks on **seebiooperite fiktiivsus**.

Nagu selgub Alasuutari (1992) artiklist, hinnatakse telesaadete kvaliteeti tihtipeale lähtuvalt sellest, kui tegelik või tegelikkusele lähedane on selles sisalduv materjal; kuna seebiooperitel ei ole nende sisu mõttes tegelikkusega midagi pistmist (vastupidiselt näiteks uudistele on nendes toimuv tegevus ju välja mõeldud), siis peetaksegi seebioopereid üldiselt madala väärtusega žanriks. Seda teadmist aluseks võttes on küll väga huvitav tõdeda, et Livingstone'i (1988) uurimuse tulemusena seletas pea üheksakümmend protsenti respondentidest seebiooperite vaatamist just nimelt nende tegelikkusega.

Ma ei ole küll kindel, kas taolist erinevust fiktiivsusesse suhtumisse tohib seletada kultuurierinevuste abil, ent kiusatus seda teha on suur - kuna Alasuutari uurimus on läbi viidud Soomes, Livingstone'i oma aga Inglismaal, siis mulle tundub, et eestlastega läbi viidud uurimuse tulemusi on mõistlikum tõlgendada, võttes aluseks viimasele lähemat, ehk siis Alasuutari poolt välja pakutavat konteksti. Sellest lähtuvalt on täiesti ootuspärane, et seebiooperitesse suhtutakse halvustavalt muuhulgas seetõttu, et nende sisu jääb tegelikkusest kaugel:

"...see, mis seal näidatakse ei ole elulähedane, selliseid asju ei ole olemas, ei juhtu. See on nagu muinasjutt. Sellist asja ei juhtu ju tegelikus elus, et rikas ja vaene leiavad teineteist."

"Vastusus võib tulla sellest, et seal ei toimu nagu midagi, ja et see, mis seal toimub, ei ole tegelikkusega kuidagi seotud, et nad on ilustatud. Ja ega ei olegi ju, liiga lihtne on kõik. Inimsuhted on liiga lihtsad. Liiga lihtne on neid lõhkuda ja..."

"Aga muidu ta (mees) ütleb, et see on lihtsalt üks suur ajuvabadus ja eks ta tegelikult nii ongi. Eks need asjad on tihtipeale üle mõistuse keeruliseks aetud."

Lisaks sellele, et seebioopereid nähakse ebarealistlikena, vaadeldakse nende sisulise puudusena ühtede ja samade teemade kordumist erinevates seebiooperites, nende **etteaimatavust**:

“Selles mõttes on muidugi jama, et need lõpud on tegelikult kõik etteaimatavad, nad on teada, et noh happy end ja nii edasi.... Niikuinii lõpuks rikas ja vaene abielluvad või midagi muud säärast.”

“...aga vastaseid mõned on. Eks nad ikka ütlevad, et seebid on mõttetud, et samad teemad korduvad ühest seebis teise, ja eks see tegelikult nii olegi, ainult et näitlejad vahetuvad.”

Veidi subjektiivsem ning üldisem on ehk väide seebiooperite **mõttetuse, iva puudumise** kohta:

“Aga jah, need, kes vastu on, need ütlevadki, et seebid on nõmedad ja ajuvabad. Ja ega tegelikult nii ongi, et võid kasvõi terve kuu vaatamist vahele jätta, ega seal niikuinii midagi ei juhtu. (---) Üldsuse suhtumine on ikka tauniv, jah, sest nendest ei leia ikkagi mingit iva.”

“Nende suhtumine sellesse, et ma neid “haigeid” sarju vaatan on ükskõikne. Kui ma filmidega neile närvidele käin, siis mõnikord käratavad mulle, et pane see mõttetu seebikas kinni.”

Nagu eelnevast näha, võib läbi viidud intervjuude baasil jagada seebiooperite ja nende jälgimise suhtes kriitiliselt meelestatud inimeste suhtumise seebiooperitesse esiteks kahte lahtrisse, millest ühte paigutub suhtumine seebiooperite jälgimisse kui meediatarbimispraktikasse, ning teise suhtumine seebiooperitesse kui meediažanrisse.

5.2 Seebiooperivaatajate suhtumine seebiooperitesse ja nende jälgimisse

5.2.1 Seebiooperite jälgimist puudutav kriitika

Üsna ootuspäraselt ei esitanud ükski intervjuueeritute negatiivset kriitikat seebiooperite jälgimise kui sellise kohta. On ju ilmne, et kui nad oleksid seda teinud, oleks nad sisuliselt kritiseerinud iseennast. Samas ei puudunud teatav iroonilisus nende suhtes, kes seebioopereid väga tõsiselt võtavad:

„Ema ja isa jälgivad mul küll seebioopereid. Nemad suhtuvad neisse väga hästi, sest nii põnev on ju, mis saab. Isa ei kannata seda, kui tema vaatamist katkestatakse. Isegi kui tuleb alles see alguse laul, millele järgneb veel reklaam, ei lasse ta teisele kanalile lülitada, sest äkki jääb miski algusest nägemata. See on haiglaslik.“

Ehkki ennast ei peetud suurteks seebiooperivaatajateks, kiputi väga aktiivselt reflekteerima teemadel, miks ühele või teisele meeldib seebioopereid jälgida, samuti võis täheldada intervjuueeritavate pingutusi teiste seebiooperivaatajate praktikate põhjendamiseks ning õigustamiseks:

„Aga ämm ja äi.... oo, kuidas nad elavad sellele kaasa, nad on seebis sees. Nad on ju vanema põlvkonna inimesed, neid on teisiti kasvatatud. Nende kasvatus on romantilisem... noh et nagu armastus surmani.... aga meie ei ole enam sellised, meil on natuke teistsugune kasvatus. Ilmselt sellepärast ei võta me seda muinasjuttu tõsiselt, et vaat, mingi rikkur võttis endale toatüdruku naiseks. Päris tal on seda vaja.“

Kui teatud juhtudel võib märgata intervjuueeritava teadlikku või alateadlikku vastandumist teistele seebiooperivaatajatele (nagu seda on näha eelmises tsitaadis, kus intervjuueeritav kasutab vastandumise markeerimiseks asesõnu „meie“ ja „nemad“), siis järgmises tsitaadis on näha, kuidas intervjuueeritav liigub teiste seebiooperivaatajate praktikate põhjendamise juurest sujuvalt enda praktikate põhjendamisele:

„ Pooldajaid on küll (tutvuskonnas). Ei saa öelda, et nad seda kuidagi põhjendaksid, aga neid lihtsalt huvitab, mis edasi saama hakkab. Nad on seda juba nii pikalt jälginud, et nad paratamatult peavad seda mängu edasi jälgima. Ega mul endal on ka nii, et kui ma olen midagi algusest vaadanud ja see köidab mind, siis ma vaatangi seda edasi. Eks tegelikult ole huvitav vaadata, kuidas need konfliktid seal lahenevad ja saan selle üle arutleda, et tekib nagu eneseanalüüs, saab ennast ja oma peret kõrvutada.“

Kui viimasele tsitaadile eelnenud tsitaatide puhul võis näha intervjuueeritavate distansteerumist teistest seebiooperivaatajatest ning nende praktikaid õigustavatest argumentidest, siis siin võib näha intervjuueeritava samastumist teiste omasugustega, mõnes mõttes isegi teiste poolt esitatavate argumentide kasutamist oma praktikate õigustamiseks.

Tihti peale võetakse nii enda kui teiste seebiooperivaatamise õigustamiseks appi ka üldsuse poolt esitatud neutraalse sisuga argumendid, nagu näiteks see, et igaühel on õigus valida, mida ta vaadata tahab, või et televiisorist peale seebiooperite muud peaaegu ei näidata (mis on tegelikult teatavate mõõndustega ka tõsi):

„ Ma küll ei saa aru, et kellelgi midagi seepide vaatajate vastu oleks. Kas ta on siis sellepärast halb inimene? Näiteks ämm ja äi, kas nad on siis halvad? Las nad vaatavad. Ja ega teisest küljest neil nagu polegi midagi vaadata. Ega telekast ju peaaegu ainult seebid tulevadki.“

Enamasti pärinesid intervjuueeritute põhjendused nende praktikate kohta aga nende endi reaalsest kogemustest. Väga sageli nimetati põhjuseks, miks üks või teist seebiooperit vaadatakse, asjaolu, et just sellel kellaajal, kui mingit seebiooperit näidatakse, joob intervjuueeritav hommikukohvi või tuleb koolist:

„ Miks ma just seda tihedamini vaatan.... sellepärast, et sellel ajal ei ole ühtegi normaalset saadet. Vot hommikul on selline aeg, kui ei tule normaalseid saateid, ainult seebid tulevad, nii Vene kui Eesti pealt, ainult seebid tulevad hommikul... Aga kohvitassi taga on ju ometi vaja midagi vaadata, nii muuseas.“

„ Neid seepe vaatan ikka peamiselt sellepärast, et neid näidatakse parasjagu sellel ajal, kui ma koju jõuan ja siis on hea nende saatel päevasündmustest puhata, lõõgastuda. Ja loomulikult on ju huvitav teada saada, mis seal edasi juhtub.“

Nagu ka viimasest tsitaadist nähtub, põhjendatakse seebiooperite jälgimist sooviga lõõgastuda. Seebiooperid on selles mõttes väga tänuväärseks lõõgastumisvahendiks, et nendes toimuv on pidevas ümberütlemises, st kõike korratakse ikka ja jälle, mistõttu toimuva mõistmiseks pole vaja erilist mõttepingutust.

Huvitav on siinkohal lähemalt vaadata ka intervjueeritute vastuseid negatiivsele kriitikale, mis seisnes väites, et seebiooperite näol on tegemist ajaraiskamisega. Tuleb öelda, et teatud mööndustel oldi selle kriitikaga ka nõus, kuid üldiselt ignoreeriti seda, kasutades dissonantse tunnetuse kõrvale uute, tähtsamate tunnetuste loomise strateegiat.

Kummagi intervjueeritud pensionäri argumendiks oli see, et silmad ei kannata nende vanuses enam palju lugemist, aga kuna meelelahutust ja ajaviidet on ikkagi vaja, siis vaadatakse seebioopereid, sest siis ei pea silmi niiväga pingutama:

“Seebiooperid pakuvad puhkust... no miks vaadatakse... no vanainimesed ei saa enam raamatuid lugeda, kuna nägemine on kehv, aga neid on lihtne vaadata.”

Ka üks keskealine kasutas vastuseks ajaraiskamise kritiseerimisele just meelelahutuse momenti, viidates sellele, et kinos ja teatris ta eriti ei käi, mistõttu tuleb meelelahutusvajadused kuidagi teisiti rahuldada:

“... see on ju ikkagi meelelahutus. Ma teatris ei käi eriti palju, kinos ka mitte ja see on siis nagu aseaine.”

Lisaks vajadusele meelelahutuse järele kasutatakse seebiooperite jälgimise väljavabandamiseks ka teisi põhjendusi. Nii et kui seebiooperite vastased ütlevad, et seebiooperite vaatamine on aja raiskamine (milles justkui sisalduks eeldus, et seda

raisatakse millegi muu, kasuliku arvelt), siis näiteks üks intervjueeritav teadis öelda, et seebiooperi vaatamine hoopis toetab teatud ebameeldivate kohustuste täitmist:

„Mul on tavaliselt seep millegi taustaks ja ma teen samal ajal midagi kasulikku. Teinekord on üldse nii, et muidu ei viitsikski sokki parandada, aga kui seep samal ajal käib, siis võtan ikka kätte ja parandan ära. Siin on hea see, et eestikeelne tekst loetakse peale ja siis ma saan kaht asja korraga teha.“

Eelnevate tsitaatide puhul võiks rääkida dissonantse tunnetuse kõrvale uute, tähtsamate tunnetuste loomisest, mis tähendab seda, et kuna seebiooperivaatajad tunnetavad teiste poolt teatavat halvustavat suhtumist seebiooperite jälgimisse, on neil vajadus oma praktikate põhjendamise, õigustamise järele selleks, et säilitada oma positiivset minapilti. Huvitav on siinkohal veel mainida, et mitte alati ei teki dissonantse tunnetuse elimineerimise vajadus vaid selle tõttu, et tunnetatakse välist survet. Seesama surve võib tulla ka inimese seest, kui see inimene soovib endast teistele head muljet jätta⁴, kuid tema praktikad (seebiooperite jälgimine) on tema „veendumustega“ seebiooperite kvaliteedist („seebid on ajaraiskamine“) vastuolus.

Nagu käesoleva töö teoreetilisest osast võis juba lugeda, on taolise vastuolu leevendamiseks mitmeid võimalusi, millest üks on dissonantse tunnetuse kõrvale uute, tähtsamate tunnetuste loomine. Eelnenud tsitaatidest võib näha, et nendeks tähtsamateks tunnetusteks võib olla näiteks võimalus tegeleda asjadega, millega tegelemiseni muidu ei jõuakski („sokkide nõelumine“) või mille tegemiseks muid võimalusi napib („meelelahutus“).

Veel üheks võimaluseks dissonantsi elimineerimiseks võiks olla enese distantseerimine dissonantsiallikast. Näiteks vastati ajateguriga seotud kriitika puhul väidetega selle kohta, et ajaraiskamiseks võib seebiooperite jälgimine kujuneda ainult juhul, kui ei osata oma aega planeerida:

⁴ Võtkem siin ja edaspidi eelduseks Alasuutari (1992) väite, et seebiooperite jälgimine on märgiks halvast maitsest (mistõttu võib öelda, et sotsiaalselt aktsepteeritavam on seebioopereid üldse mitte jälgida, või siis vähemalt mitte olla nende tulifingeline pooldaja)

“Süütunnet võiks ta tekitada siis, kui olla liiga sõltuv sellest ja kogu aeg vaadata. Aga minul küll ei tekita. Ma nagu oskan oma aega planeerida, et ei ole nii, et mul on kodutöö ja ma tahan seebikat vaadata ja ma ei saa siis kodutööd teha. Mul küll ei jää midagi olulist tegemata.”

Nagu näha, ei olegi selles tsitaadis küsimus selles, kas seebiooperid on head või halvad, vaid selles, kas inimene üldse oskab oma aega ratsionaalselt kasutada.

5.2.2 Seebiooperite sisu puudutav kriitika

Mis puutub seebiooperite sisu puudutavasse negatiivsesse kriitikasse, siis ei saa mainimata jätta, et juba intervjuueeritavad ise olid seebiooperite kui selliste suhtes väga kriitiliselt meelestatud. Võib öelda, et laias laastus kattuvad seebiooperite mittevaatajatest kriitikute poolt välja toodud puudused nendega, mida intervjuueeritud ise välja tõid.

Üldjuhul pidid intervjuueeritavad möönma, et kritiseerijatel on õigus, st nagu ülalpool võis juba lugeda, on seebiooperid ebareaalse ning etteaimatava tegevuskäiguga ning nendes puudub „iva“. Samas ei saa mainimata jätta, et nendel, kes sellise kriitikaga nõustusid, oli enamasti asjast ka oma nägemus. Nii reageerib üks vanem daam seebiooperite tõsiseltvõetavuse aadressil saadetavale kriitikale järgmiselt:

„Meesterahvad ei taha vaadata ja naeravad välja. Nende arvates ei ole see mitte midagi, nagu öeldakse. Nende arvates see lihtsalt ei ole tõsine. Eks see tule muidugi sellest, et meil on erinevad vaated. Osad vaatavad poliitikat, muusikat, sügavamaid asju, aga mina tahan vaadata kergemat. Ma olen ju vanainimene.“

Nagu näha, nõustub ta teiste arvamusega täielikult, ent ta rõhutab, et see, mida teised näevad seebiooperite negatiivse küljena, on tema jaoks hoopiski positiivne. Võib öelda, et taolise käitumise puhul on kas teadlikult või alateadlikult kasutatud dissonantse tunnetuse elimineerimise strateegiat, mis tähendab sisuliselt seda, et nähtuse

negatiivsetest külgedest vaadatakse mööda, neid ignoreeritakse, ning rõhutatakse positiivseid - antud juhul tähendab see „möödavaatamine“ küll lihsalt seda, et seebioopereid vaadatakse sõna otseses mõttes ainult nende positiivse külje pealt. Antud juhul on niisiis tegemist selge vastandumisega seebiooperite jälgimist puudutavate normide kontekstile, sest nagu näha, on intervjueeritav oma vastandumises väga selgesõnaline.

Kuidas aga reageerivad teised intervjueeritavad seebiooperite ebareaalsuse, etteaimatavuse ning mõttetuse argumendile?

Tuleb tõdeda, et seebiooperite ebareaalsuse argumendiga olid intervjueeritud üldjoontes nõus, kuid siinkohal tuleb silmas pidada momenti, et osa seebiooperivaatajatest näeb selles pigem positiivset kui negatiivset. Kui intervjueeritu ise nimetaski seebiooperi mittevastamist tegelikkusele selle nõrkuseks, siis lõpuks pidi ta nentima, et vanema põlvkonna jaoks on see tegelikult seebiooperite tugev külg, st just selle tõttu vastavad seebid nende kriteeriumidele:

“Seebid (...) viivad sind reaalsusest eemale. Näidatakse mingit muinasjuttu. Vot näiteks kui mina vaatan Brasiilia seepi, siis ma ei võta sellest mitte midagi tõsiselt, ma lihtsalt vaatan (...), aga ämm ja äi... oo, kuidas nad elavad sellele kaasa, nad on seebis sees. Nad on ju vanema põlvkonna inimesed, neid on teisiti kasvatatud. Nende kasvatus on romantilisem... noh et nagu armastus surmani.... aga meie ei ole enam sellised, meil on natuke teistsugune kasvatus. Ilmselt sellepärast ei võta me seda muinasjuttu tõsiselt, et vaat, mingi rikkur võttis endale toatüdrukü naiseks. Päril tal on seda vaja...”

Mõne intervjueeritu jaoks on see aga seebiooperite tugev külg *per se*, kuna nende ebareaalsus võimaldab vaatajail põgeneda igapäevaelu muredest, unistada ilusatest asjadest:

“Meie elus on väga palju ebakindlust ja seebikas annab ehk sellise tunde, et elu on siiski ilus. Päril elus ei ole ju kõik niimoodi raamides, kõik on täiesti ootamatu. Ma arvan, et nad annavad mingi lootuse.”

Nii mõnigi neist on otsustanud diferentseerumise kasuks, mis tähendab seda, et ehkki ollakse argumendiga üldjoontes nõus, peetakse seda kehtivaks eelkõige nendele seebiooperitele, mida ise ei vaadata. Nii teeb intervjuueritav järgmises tsitaadis eristuse Eesti ning Mehhiko päritolu seebiooperite vahel, võttes aluseks nende etteaimatavuse astet:

„Aga vot mille pärast “Õnne” ja need on head, et sa ei tea mitte kunagi, kuidas nad edasi lähevad. “Õnnes” on see eriti keeruliseks aetud, ootamatud suhted on tekkinud. Mehhiko seepide puhul on nii, et sa vaatad neid korra nädalas, ja sa tead mis juhtub.“

Ta küll nendib, et seebiooperid on etteaimatavad, ent omistades seda ainult Mehhiko päritolu seebiooperitele, distantseerub ta kritiseeritavast objektist, st ta loeb normid kehtivaks just sellele / seda tüüpi seebiooperile, mille jälgija ta ise ei ole. Järgmises tsitaadis võib näha eristuse tegemist Vene ja Ladina-Ameerika päritolu seebiooperite vahel:

“Seda Vene oma vaatan kogu aeg, vähemalt püüan vaadata. See on reaalsem, aga need Brasiilia ja Ladina-Ameerika omad, see mida seal näidatakse on nagu muinasjutt, aga selles näidatakse reaalsemat elu, elu millest ma saan enam-vähem aru, selles on olemas tegelikkus, aga need on nagu muinasjutt täiskasvanutele.”

Mõlemal juhul on alust arvata, et normid ja reaalne meediakasutus on omavahel positiivses seoses, kuna reaalne meediakasutus on normidega, st intervjueeritute tõlgendusega normidest, kooskõlas. Kuna läbiviidud intervjuude näol on intervjueeritava poolt aga siiski tegemist nn “avaliku esinemisega”, ei saa välistada võimalust, et normide ja reaalse meediakasutuse vahel vastuolusid tunnetav intervjueeritu on oma tegevusi näiliselt kooskõlla viies püüdnud neid ratsionaliseerida, säilitamaks positiivset mina-pilti.

Ka järgmises tsitaadis on näha diferentseerumist, ehkki mitte nii selgel kujul kui eelmises tsitaadis:

„‘Milagrost’ vaatan ma just selle näitlejanna pärast. Ja siis on seal see tige naine... Milagrose isa õde, kes neid tapmisi seal organiseerib.. See on ka palju mänginud näitlejanna, mängib alati tagedaid osi ja väga hästi mängib. Vaatangi nagu seda enne nähtud seebikate näitlejate mängu, aga ei saa öelda, et see sisu seal ka nii väga tühine oleks. Pensionärile hea ajaviiteks vaadata...”

Nagu näha, toob intervjuueeritav lisaks sisu mõttekusele konkreetse sebiooperi puhul ajendina välja esteetilist naudingut, mis tuleneb näitlejate mängust. Esteetilist naudingut on muide sebiooperite jälgimise ajendina nimetatud üpris mitmel korral:

„Vaatan neid sellepärast (...) ka, et seal on nagu kenamad näitlejad. Ma ei viitsi nõmedaid inimesi vaadata.“

„Ja siis tantsitakse äärelinnas. Ja see on silmale lihtsalt väga tore vaadata. ”Klooni” vaatan sellepärast, et ma näen neid ilusaid värvisid.“

Mis aga puutub sisu mõttetuse argumenti, siis võib öelda, et sisu mõttetuse argument on ise mõttetu, sest on raske öelda, mis on selle taga, st mida selle all täpselt mõeldakse, kuna iseenesest võib see, et mingit sebiooperit näiteks “haigeks” nimetatakse, tähendada ühtaegu väga paljusid asju või hoopis mitte midagi. Sestap ei ole intervjuueeritud neile ka vastu vaidlema hakanud - sellistest väidetest ei tehta lihtsalt välja:

“Minu vanemad seepe ei vaata ja üldiselt nad üritavad mind ka neist võõrutada, või, noh, ütlevad, et ära vaata, et see on ju jama, aga mind see ei huvita.”

6. Järeldused

Eelnevast nähtub, et normide kontekst, milles toimub seebiooperite jälgimine, on kõike muud kui seebioopereid soosiv. Pertti Alasuutari (1992) põhjendab seda asjaoluga, et seebioopereid kui fiktiivset zhanrit peetakse moraalsel skaalal erinevalt näiteks uudistest, milles kajastatakse tegelikkust, väga madalaväärtuslikuks, mis aga omakorda tingib isiku meediatarbimise avalikus kirjelduses suurema vajaduse tema seebiooperijälgimisharjumuste selgitamiseks, põhjendamiseks ning õigustamiseks.

Vajadus oma valikute õigustamise järele tekib sellest, et inimene tunneb oma positiivse mina-pildi ohus olevat - ühest küljest tajub ta üldsuse ja/või tuttavate poolt negatiivset suhtumist oma praktikatesse, ent samas ei ole negatiivne surve piisavalt tugev, et ta jätaks seebiooperite jälgimise (reaalne meediakasutus) pooleli. Kuna taoline dissonantne olukord võib olla väga kurnav, tunneb inimene vajadust dissonantsi leevendamise järele.

Kognitiivse dissonantsi leevendamise meetmeid on mitu. Nagu eelnenud analüüsist näha võis, kasutasid mitmed intervjuueeritud oma praktikate põhjendamiseks sageli uute, tähtsamate tunnetuste loomist. Nad küll nõustusid kriitikute poolt esitatavate argumentidega (mis on iseenesest sotsiaalselt aktsepeeritud tegevus), ent need ei takistanud neil seebiooperite jälgimist (mis on sotsiaalselt vähem aktsepteeritud tegevus). Kuna "veendumuste" ja reaalse meediakasutuse vahel ilmnes vastuolu, tekkis selle leevendamiseks või tasakaalustamiseks vajadus mingite muude elementide aktualiseerimise järele. Nii toodi vastuseks argumendile, et seebiooperid on ajaraiskamine, selliseid argumente nagu vajadus meelelahutuse järele.

Üheks teiseks väga selgelt eristuvaks tendentsiks oma meediakasutuse põhjendamisel oli eristuse tegemine nii seebiooperi jälgimispraktikate kui seebiooperite endi suhtes. Nii distantseeris nii mõnigi intervjuueeritu end kriitikast seebiooperite jälgimise kui ajaraiskamise kohta, öeldes, et see ei puuduta teda, ei käi tema kohta. Väga tihti kiputi aga oma reaalseid seebiooperijälgimispraktikaid välja vabandama sellega, et need seebiooperid, mida vaadatakse, ei ole sellised (mõttetud, ettearvatavad) nagu teised.

Huvipakkuvaks tulemuseks võib pidada ka seda, et erinevalt näiteks Sonia M. Livingstone'i (1988) uurimustulemustest pakkusid intervjueeritavad mitmel korral seebiooperite jälgimise ajendiks vajadust esteetilise naudingu järele.

7. Diskussioon

Kuigi uurimistööle pühendatud töö ja vaev on lõpuks käesoleva bakalaureusetöö näol leidnud oma väljundi, ei saa kohe kindlasti öelda, et sellega oleksid vastuse saanud kõik seebiooperite jälgimise vastuolulisusega seotud küsimused. Õigem on öelda, et küsimusi on hoopis juurde tulnud.

Üheks küsimuseks, mis juba seminaritöö ajal mulle mõtlemisainet pakkus, on küsimus kognitiivse dissonantsi kindlakstegemisest. Mida rohkem olen ma sellesse teemasse läbi seebiooperite jälgimise problemaatika prisma süvenenud, seda selgemaks on see pilt minu jaoks saanud, ent päris selgeks veel mitte. Kuna tegemist on kahtlemata väga intrigeeriva teemaga, oleks huvitav minna selle uurimises praegusest veel sügavamale.

Käesolev töö ei pretendeeri mingite väga üldiste ja üldkehtivate tendentside kirjeldamisele, sest vaid kümne süvaintervjuu alusel oleks seda raske teha. Pealegi, nagu näitab erinevate teoreetikute (Alasuutari, Livingstone) võrdlus, ei pruugi taoliste tendentside kirjeldamine globaalsel tasandil olla just lihtne ülesanne. Ka siis, kui me räägime vaid Eesti kontekstist, saab käesolev töö olla pigem mõtete tekitajaks, mitte millegi suurema aluse panijaks.

Selleks, et laiendada alust, millelt me võiksime käsitlusalusel teemal teha põhjapanevaid järeldusi, oleks mõttekas kasutada palju enamaid meetodeid kui ainult süvaintervjuud. Saamaks reaalselt võrdlust selle kohta, mida arvavad “teised” ehk seebioopereid mitte vaatavad inimesed seebiooperite ning nende jälgimise kohta, võiks proovida poolstandardiseeritud küsimustiku kasutamist. Seebiooperite jälgijate endi puhul aga tundub minu jaoks intrigeerivana etnograafilise uurimuse meetodite kasutamine (siiski tuleb siinkohal mõõnda, et võttes arvesse seda, kui raske mul oli oma uurimuse jaoks seebiooperite jälgijaid leida - äkitselt olid kõik senised jälgijad lakanud seebioopereid vaatamast - võib nende rakendamine osutuda mõnevõrra problemaatilisemaks kui see esmapilgul tunduda võib).

Kuna minu huvi selle probleematika vastu on töö käigus kahtlemata kasvanud, püüan võimaluse korral jätkata seebiooperite jälgimise vastuolulisuse uurimist.

8. Kokkuvõte

Käesoleva töö eesmärgiks oli püüda selgitada ning kirjeldada meediakasutuse kohta käivate kultuurinormide, nende omaksvõtu ja reaalse meediakasutuse omavahelisi seoseid ning mõju meediakasutuse avalikus kirjelduses esitatud põhjendustele ning suhtumistele seebiooperitesse; saadud teadmiste varal tuua välja faktorid, millel on enam potentsiaali loomaks eeldusi kognitiivse dissonantsi tekkeks.

Leidmaks vastust töö eesmärgist lähtuvatele uurimisküsimustele, otsustasin intervjuuerida seebiooperivaatajaid. Töö objektiks on niisiis kümme seebiooperivaatajatega läbi viidud süvaintervjuud. Oluline on siinkohal märkida, et valimisse õnnestus saada ainult naissoo esindajaid, kes olid küll õnneks väga erineva demograafilise taustaga.

Intervjuusid analüüsid selgus, et seebiooperivaatajad tajuvad teiste poolt seebiooperitesse ja nende jälgimisse peaausjalikult negatiivset või neutraalset suhtumist, positiivse suhtumise kohta osati näiteid tuua, viidates teistele seebiooperivaatajatele.

Võib öelda, et taoline normatiivne kontekst mõjutab reaalse meediakasutuse kirjeldamist avalikus esinemises (intervjuus), raske on aga kindlaks teha, kas see mõjutab ka reaalset meediakasutust ennast. Siiski võib öelda, et reaalne meediakasutus on üldjoontes normidega kooskõlas. Lähemal uurimisel võis siiski märgata, et ehkki seebiooperivaatajad avaldasidki intervjuudes sageli oma kriitilist suhtumist seebiooperitesse, siis enamasti puudutas see neid seebioopereid, mida konkreetne inimene ise ei vaata, st tehti eristust nende seebiooperite, mida ise vaadati (head näitlejad, põnevus), ning teiste (mõttetute, ettearvatavate) seebiooperite vahel.

Taolist eristuse tegemist võib näha kognitiivse dissonantsi elimineerimise ühe moodusena. Seebiooperite jälgimise vastuoluline kontekst (mida võimendab veelgi vaba valiku paradigma) loob vajaduse oma jälgimispraktikate põhjendamiseks, õigustamiseks. Üheks sagedamini kasutatavaks kognitiivse dissonantsi elimineerimise

strateegiaks kujunes intervjueritute seas dissonantse tunnetuse kõrvale uute, tähtsamate tunnetuste loomine.

Kasutatud kirjandus

Alasuutari, P. (1992) „I’m Ashamed To Admit It But I Have Watched Dallas’: The Moral Hierarchy Of Television Programmes“, Media, Culture and Society, Vol. 14, 561-582

Barker, P. (2003) “Cognitive Dissonance”

http://www.beyondintractability.org/m/cognitive_dissonance.jsp oktoober 2004

Brewer, M. B., Crano, W. D. (1994) “Social Psychology”, Minneapolis: West Publishing Company

Harmon-Jones, E., Mills, J. (1999) “Cognitive Dissonance: Progress on a Pivotal Theory in Social Psychology”

<http://www.apa.org/books/4318830s.html> aprill 2005

Lauristin, M., Vihalemm, P. (1980) “Massikommunikatsiooni teooria”, Tartu: TRÜ

Lauristin, M., Vihalemm, P. (1978) “Sotsiaalpsühholoogia lühiülevaade”, Eesti Raamat, Tallinn

Lewis, P. (1997) „Why Are Soap Operas So Popular?“

<http://www.aber.ac.uk/media/Students/pjl9601.html> mai 2005

Livingstone, S. M. (1988) „Why People Watch Soap Opera: An Analysis Of The Explanations of British Viewers“, European Journal of Communication, Vol. 3, 55-80

McQuail, D. (1994) “Mass Communication Theory”, London: SAGE Publications

Moore, S. (1995) “Interpreting Audiences: The Ethnography Of Media Consumption”, London: SAGE Publications

Tšursin, K. (2004) "Eesti elanikkonna motiivid meedia kasutamisel - proseminaritöö",
TÜ Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond

Tšursin, K. (2004) "Seebiooperite ning kollase meedia tarbijate suhtumine nendesse
žanritesse - seminaritöö", TÜ Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond

Mass Media: Reception Analysis - Ien Ang On Dallas

<http://www.cultsock.ndirect.co.uk/MUHome/cshtml/media/angdall.html> mai 2005

Summary

The aim of this thesis - „Viewing soap operas: motives and justifications“ - was to explain and to describe the relationship between the norms applying to media consumption, their adoption and the actual media consumption, and their impact on justifications and attitudes towards soap operas when speaking about one's media consumption practices; with regard to the information thus obtained, to bring out the factors that have potential to inflict cognitive dissonance.

For the purpose of studying the impact of the norms mentioned above, I decided to interview soap opera viewers. Thus, I conducted ten unstructured interviews. What is important to note here, is the fact that unfortunately I only managed to interview only female viewers.

As the result of analysing these ten interviews, I have come to the conclusion that the context in which the consumption of soap operas takes place is either negative or neutral, since in the interviewees' opinion only other people who watch soap operas were showing positive attitude toward soap operas and soap opera viewing.

It is plausible that the normative context surrounding media consumption affects the way people speak about their media consumption practices. At the same time, it is difficult to determine whether this context is likely to affect the practices themselves, too. Although the actual practices seem to be consonant with these norms, it is interesting to note that, consciously or unconsciously, the soap opera viewers tend to make difference between the soaps they are viewing (which are interesting, etc) and the soaps the „others“ are viewing (which are, accordingly, boring, etc).

It is quite obvious that it is the case of cognitive dissonance, or, to be more precise, of the way of coping with cognitive dissonance. The contradictory context of soap opera viewing (the negative norms on one side and the actual practices on the other) is likely to induce the necessity for justifying one's media consumption practices, and that is exactly what the interviewees do.

Lisad

Lisa 1. Küsitluskava

Mida sa sebiooperitest üldiselt arvad?

Milliste sebiooperite vaatamine sul praegu pooleli on?

Milliseid neist sa jälgid aktiivselt, st ei jäta peaaegu ühtegi osa vahele?

Miks just need sebiooperid paeluvad sind enim?

Kas sinu pereliikmed jälgivad samuti sebioopereid?

Milline on nende suhtumine sebiooperitesse?

Kui nende suhtumine on negatiivne, siis kuidas nad suhtuvad sellesse, et sina neid jälgid?

Kas sinu tutvuskonnas leidub tulihingelisi sebiooperite pooldajaid?

Millega nad oma suhtumist põhjendavad?

Millest võib sinu arvates selline suhtumine tulla?

Kuidas sa kinnitaksid / lükkaksid sellist arvamust ümber?

Kas sinu tutvuskonnas leidub tulihingelisi sebiooperite vastaseid?

Millega nad oma suhtumist põhjendavad?

Millest võib sinu arvates selline suhtumine tulla?

Kuidas sa kinnitaksid / lükkaksid sellist arvamust ümber?

Milline on sinu arvates üldisuse suhtumine sebiooperitesse ning nende vaatajaskonda?

Kas sa oskaksid kuidagi kirjeldada “keskmist” sebiooperivaatajat?

Milline ta näeb ühiskonna silmis välja?

On see suhtumine positiivne, negatiivne, halvustav, naeruvääristav...?

Mille põhjal sa arvad, et ühiskonna arvamus on just selline, st kust selline arvamus pärineb?

Kas sinu nägemus “keskmisest” sebiooperivaatajast erineb ühiskonna omast?

Milline see olla võiks? Põhjenda!

Kas sa ise oled samasugune? Põhjenda!

Mida sebiooperid sinu arvates vaatajatele pakuvad? Miks neid vaadatakse?

Mida pakuvad sebiooperid sulle? Lõõgastus, kõneaine, esteetiline nauding...?

Milliseid emotsioone sebiooperi vaatamine sinus tekitab?

Kas sebiooperi vaatamise tõttu jäävad olulised asjad tegemata? Kas sellest tekib probleeme?

Kas sebiooperite vaatamine tekitab süütunnet? Kui jah, siis milliseid argumente kasutades sa seda süütunnet leevendada püüad?

Lisa 2 - Esimene intervjuu

Seebiooperid on erinevad ja sellepärast, kui ta on kriminaalne, siis seda ma ei taha vaadata, aga Brasiilia seebikad, neid ma vaatan ja olen väga rahul. Need on silmale väga rõõmustavad, elevad, värvilised. Erinevad rahvad, nende elamine, loodus... Ühes toimub ju tegevus Marokos, kõrbes, ja seal on ju kaamelid ja see on väga huvitav. Ja tegelikult Brasiilia seebiooperites ei näidata ju suurt vaesust, lihtsalt elamist, seda, kuidas keskmise sissetulekuga inimesed elavad, mõnikord ka rikkad, aga neid eriti esile ei tooda, ja see mulle väga meeldib. Näiteks nüüd Brasiilias on tantsimine, muusika, lilled. Siis on neil seal, "Kloonis", juttu koraanist. Väga paljud leiavad üles, kuidas on võimalik seda muuta endale kasuks. Naisterahvastel on väga raske selle järgi elada, aga nad lepivad igasuguste asjade suhtes kokku. Mulle see meeldib, ja ei ole seda kriminaalsust. Ja need tantsud... üks asi see on nagu varietees, aga nemad suhtuvad sellesse nii nagu peab olema. See on nende jaoks tavaline. On lauad ja toolid ja... Ja siis tantsitakse äärelinnas. Ja see on silmale lihtsalt väga tore vaadata

"Klooni" vaatan sellepärast, et ma näen neid ilusaid värvisid, ja teiseks... minu jaoks ei ole see oluline, aga nad on kasvatuslikud... narkomaanide vastu. See on väga tarvilik meie rahvale. Aga rohkem ma ei vaata midagi. Vene seriaalid on ju kõik kriminaalsed. Neid Mehhiko ja Brasiilia omasid olen ma varem ka vaadanud. Ainult Brasiilia filmid on huvitavad, neid võib vaadata. Neid on kerge vaadata, ilus vaadata, õiglast suhtumist teistesse inimestesse on palju. Nad ei näita seda paha, rasket kriminaali, nad ei näita seda. Narkomaaniat on viimases küll palju, aga inimesed peavadki sellest teadma.

Minu arvates pereliikmed mul neid ei vaata. Mina olen ainuke vananimene, kaheksakümne viie aastane. Mind see rahuldab, aga neid minu arvates mitte.

Ma ei tea, milline on nende suhtumine. Nad on ju minust nooremad ja... meil on üks televiisor kolme peale ja kõik teavad, et minul algab kella kuuest ja see on juba aastaid nii olnud, et kella kuuest tuleb Brasiilia film.

Tuttavad vaatavad jah, aga nad on nooremad ja nad on teistmoodi, vaatavad teistsuguseid. Tegelikult mulle tundub, et kõik, kes vaatavad, neile väga meeldib seebikaid vaadata. Näiteks "Klooniga" on küll nii, et kes on korra vaadanud, seda on huvitama hakanud, vaatavad, mis edasi saab.

Lapselaps on vist vastu, ja tütar ka. Sellest pole küll juttu olnud, ma pole küsinud. Noortega on sellest võimatu rääkida. Mina tahan rahu, et oleks heledad värvid, ilusat käitumist, et ei oleks neid habemikke.

Minu meelest raadios naerdakse seebikad välja. Meesterahvad ei taha vaadata ja naeravad välja. Nende arvates ei ole see mitte midagi, nagu öeldakse. Nende arvates see lihtsalt ei ole tõsine. Eks see tule muidugi sellest, et meil on erinevad vaated. Osad vaatavad poliitikat, muusikat, sügavamaid asju, aga mina tahan vaadata kergemat. Ma olen ju vananimene.

Seebioopereid vaatavad vanad inimesed, pensionärid. Raamatuid ei loe, siis vaatavad seda, järk-järgult edasi ja on huvitav... Aga eks see suhtumine seebikate vaatajatesse ole samasugune nagu vanainimestesse ja pensionäridesse. Peamiselt vaatavad ju pensionärid. Neil on ju aega rohkem, neil on aega vaadata.

Seebiooperid pakuvad puhkust... no miks vaadatakse... no vanainimesed ei saa enam raamatuid lugeda, kuna nägemine on kehv, aga neid on lihtne vaadata. Meelelahutust. Ja ma ei teagi... ma võin ainult Brasiilia filmide kohta rääkida. Teised võib-olla vaatavad ka sellepärast, et näitlejad on head, aga mina isiklikult mitte. Näitlejad.... no kui ma

keelt ei tea, siis... no saad isegi aru. Nooremad võib-olla arutavad neid asju ka omavahel, aga mul ei ole enam sõbrannasid. Ja need kes on, me vaatame kõik erinevaid asju. Räägitakse oma valudest, liigesevaludest.

Kui ma vaatan Brasiilia filmi ära, on mul väga kerge elada. Kui ma vaatan ühe seeria ära, on mul rahulolu kauaks. Nendest on ju palju positiivsust, räägitakse noortest, mingisugust vaenu rahvaste vahel ei ole.. Brasiilia omades.

Lisa 3 - Teine intervjuu

Jama, suur jama.

Jah ma mõnda ikka vaatan lootuses, et midagi läheb edasi. Jätan nädala vahele ja vaatan huvi pärast, et kas midagi on juhtunud, aga ikka on üks ja seesama.

Vaatasin just lõppes ära see "Armastuse kättemaks". Praegu vaatan "Milagrost". Ma ei tea, kas "Kodu keset linna" on ka seebikas, aga seda vaatan ka. Alguses ta mulle ei meeldinud, aga nüüd olen ikka vaadanud, igavuse pärast vast. Vot üheks näiteks selle igavuse tõttu vaatamise kohta on näiteks see, mis paljudele meeldib, "Kodus ja võõrsil". Meil vahepeal ei näidanud seda ja siis ma ei vaadanud ja nüüd ma sain teada, et teda on juba umbes kaks tuhat kolmsada seeriat näidatud... No mis ma ise võisin alguses vaadata, kolmsada seeriat võib-olla, aga nüüd on mul siis kaks tuhat seeriat nägemata jäänud ja ma saan ikkagi aru, millest seal jutt käib. Seda olen ma ka nüüd vaadanud. Eks ta ole ka parajalt ajuvaba, aga temas ei ole nii palju tobedusi nagu ladina-ameerika seebikates.

Aga aktiivsemalt vaatan ma "Milagrost" ja "Kodu keset linna". Aga nende seebikatega on ikka nii, et ma olen endale alati lubanud, et kui üks hakkab ära lõppema, siis ma enam ei hakka mingit uut vaatama, aga kuidagi on nii kujunenud, et näen paar seeriat ära ja jälle hakkab see kõik otsast peale.

"Milagrost" vaatan ma just selle näitlejanna pärast. Ja siis on seal see tige naine... Milagrose isa õde, kes neid tapmisi seal organiseerib.. See on ka palju mänginud näitlejanna, mängib alati tigatedaid osi ja väga hästi mängib. Vaatangi nagu seda enne nähtud seebikate näitlejate mängu, aga ei saa öelda, et see sisu seal ka nii väga tühine oleks. Pensionärile hea ajaviiteks vaadata...

Tütar räägib, et tema vaatab küll, aga poeg, tema naerab, et inimesel ei ole oma ajaga midagi targemat peale hakata. Eks tema suhtumine ole jah natuke põlastav, aga kui mul ei olegi oma ajaga midagi peale hakata, siis ma vaatan. Ja ega see "Milagros" nüüd nii tühine ka pole, nagu mõned seebikad. Mõned on kohe nii nõmedad (jutustab pikalt ühest episoodist, kus keegi on haavatud ja kuidas kõik tema ümber ahastavad ja raputavad kohaletulnud tohtrit, et see lubaks neile, et haavatu saab terveks). Ma ei saa aru, kas need inimesed ja see meditsiin on siis tõepoolest nii alaarenenud. Need meditsiinilised momendid ongi kõige nõmedamad.

Ei, tulihingelisi pooldajaid küll pole. Niipalju kui ma olen tuttavate käest küsinud nende vaatamise kohta, siis nad on ikka rääkinud sellest, kuidas nad ka vaatavad ja kiruvad.

Vastaseid... Jah, mõni ütleb küll, et mina oma aega selle peale ei raiska, aga enamasti on ikka nii, et igaüks vaatab oma ja samas kirub seda. Aga jah, need, kes vastu on, need ütlevadki, et seebid on nõmedad ja ajuvabad. Ja ega tegelikult nii ongi, et võid kasvõi terve kuu vaatamist vahele jätta, aga seal niikuinii midagi ei juhtu.

Üldsuse suhtumine on ikka tauniv, jah, sest nendest ei leia ikkagi mingit iva. Aga mõned on kirjutanud ka nii, et mis selles siis halba on, kui ma vaatan. No kui mul on

lugemisest silmad väsinud ja... ega ma ju selle vaatamisega kellelegi halba ju ei tee. Kusagilt raadiost ma olen ka kuulnud räägitavat, et las inimene vaatab neid, kui ta tahab, sest inimesel on ju meelelahutust vaja. Aga nooremad inimesed üldiselt mõistavad hukka. Võib-olla on asi ka selles, et me, eestlased oleme väga tõsised ja tahame, et kõik oleks väga reaalsusele vastav, aga kui tulevad need meditsiinilised momendid.... vaata seal ladina-ameerikas, neil on ju temperament hoopis teine

Võib-olla mina olengi see keskmine vaataja, et ma vaatan ja kirun. Ma ei püüagi ennast kuidagi kiita, aga võib-olla on asi selles, et eestlased on sellised realistid ja kahe jalaga maa peal, et ei ole alati nii, et kohe püstol välja. Alguses oli küll huvitav vaadata, jah, siis oli see uus asi, aga nüüd hakkab ära tüütama. Vot võib-olla miks ma vaatasin seda "Armastuse kättemaksu", oli see, et ta oli suhteliselt värske, 2003. aasta film

Kui nüüd aus olla, siis natuke tunnen ennast küll süüdi. Mõnikord on nad nii mõttetud, et võib neid vaadates koguni magama jääda. Ilmselt oleks see süütunne kuidugi tugevam, kui mul jääks mingid kohustused sellepärast täitmata, aga kuna kohustusi selles vanuses enam eriti ei ole, siis... Aga muidu tuttavatele küll ei tihka öelda, et ma nii mitu seebikat olen endale sappa haakinud. Ja ega need seebid on ka sellised, et mingit süvavestlust nende põhjal ei saakski tekkida

Ja ega kui ma seeria ära vaatan, siis mingit erilist tunnet ei olegi, pigem ikka see mõttetuse tunne. Lihtsalt vaatad ja kirud, et miski üldse edasi ei lähe.

Lisa 4 - Kolmas intervjuu

(NB! Tõlgitud vene keelest)

No kuidas ma neisse suhtun... see on midagi õudset, see on ajuvaba...

Teinekord lihtsalt istud ja vaatad, kui pole midagi muud, paremat vaadata. Näiteks mina vaatan seebikaid ainult siis, kui samal ajal ei ole midagi asjalikku, paremaid saateid tulemas... aga seebikad, nad on lihtsalt ajuvabad, nendest hakkab aju nüristuma.

Miks ma nii arvan? Sellepärast, et see, mis seal näidatakse ei ole elulähedane, selliseid asju ei ole olemas, ei juhtu. See on nagu muinasjutt. Sellist asja ei juhtu ju tegelikult elus, et rikas ja vaene leiavad teineteist... seebikates on pidevalt need episoodid, kus rasedad kukuvad trepist alla ja... kõik on üks ja sama.... seebikates on kõik üks ja sama. Ma ei teagi, mis nende seepide nimed on, mida ma vaatan.... teema on niikuinii üks ja sama.

Miks ma just seda tihedamini vaatan.... sellepärast, et sellel ajal ei ole ühtegi normaalset saadet. Vot hommikul on selline aeg, kui ei tule normaalseid saateid, ainult seebid tulevad, nii Vene kui Eesti pealt, ainult seebid tulevad hommikul... Aga kohvitassi taga on ju ometi vaja midagi vaadata, nii muuseas.

See seep ei erine teistest mitte kuidagi. See on täielik ajuvabadus. Minu meelest ongi seebid ainult nende jaoks, kelle ajud on täiesti atrofeerunud. Minu arvates normaalne inimene ei hakkagi seda vaatama, sest see ei ole normaalne, see on miskit õudset

Minu pereliikmed vaatavad seepe samamoodi kui mina - kui pole midagi vaadata, siis vaatavad. Tütar aeg-ajalt lülitab sisse, kui tal ei ole midagi muud teha. Aga mees, kui ta kodus oli, ei vaadanud neid kunagi.

Vene omad on normaalsed. Vene omad on enam-vähem elulised. Vaatan praegugi üht seriaali, see on reaalsem, seal näidatakse tegelikku elu. Aga need Brasiilia omad, neid ma pea-aegu ei vaata.

Seda Vene oma vaatan kogu aeg, vähemalt püüan vaadata. See on reaalsem, aga need Brasiilia ja Ladina-Ameerika omad, see mida seal näidatakse on nagu muinasjutt, aga selles näidatakse reaalsemat elu, elu millest ma saan enam-vähem aru, selles on olemas tegelikkus, aga need on nagu muinasjutt täiskasvanutele.

Mees suhtub seepidesse minu arvates õudselt. Vene omasid ta küll vaatab, nendesse suhtub ta leebemalt. Näiteks "Undinat" vaatas ta alati, jah alati. Saad sa aru, seal oli rohkem tegelikkust, Vene filmides näidatakse tegelikkust, mitte muinasjuttu. Nad erinevad ikkagi. Jah, seal küll seebitatakse, aga... See kõik on minu jaoks mõistetavam, aga need on nagu muinasjutt.

Tütar ei suhtu neisse ka eriti tõsiselt, aga Vene omasid ta minu arvates üldse ei vaata. Kui me mehega vaatamegi Vene omasid, siis teema vastupidiselt ilmselt vaatab neid Brasiilia omi, aga ta vaatab neid ka naljaga pooleks, nagu oleks tegemist anekdoodiga. Mitte sellepärast, et ta tahaks neid vaadata... Ma olen peaaegu kindel, et vanavanemad vaatavad neid küll väga tõsiselt, et vaata milline armastus nende vahel on... aga meie jaoks on see lihtsalt naljakas.

Mehe arvates on see naeruväärne, et ma neid Brasiilia omi aeg-ajalt vahin, aga tütar... ma ei tea, tal on vist ükskõik.

Mul tutvuskonnas seebifänne peaaegu et ei olegi. Jah, Vene omasid nad vaatavad, aga mingid fanaatikud nad pole. Jätavad ühe, kaks seeriat vahele, sest niikuinii on kõik selge, seal ei muutu ju eriti midagi.

Seebid on nagu.... nad rahustavad närve... viivad sind reaalsusest eemale. Näidatakse mingit muinasjuttu. Vot näiteks kui mina vaatan Brasiilia seepi, siis ma ei võta sellest mitte midagi tõsiselt, ma lihtsalt vaatan. Aga vene seepe kui vaatan, siis ei võta ma ka neid tõsiselt, aga nad kajastavad rohkem tegelikku elu. Aga ämm ja äi.... oo, kuidas nad elavad sellele kaasa, nad on seebis sees. Nad on ju vanema põlvkonna inimesed, neid on teisiti kasvatatud. Nende kasvatus on romantilisem... noh et nagu armastus surmani.... aga meie ei ole enam sellised, meil on natuke teistsugune kasvatus. Ilmselt sellepärast ei võta me seda muinasjuttu tõsiselt, et vaat, mingi rikkur võttis endale toatüdruku naiseks. Päris tal on seda vaja.

Tutvuskonnas mul seepide vastaseid küll ei ole. Kellele meeldib, see las vaatab. Igauhele oma, nii arvatakse. Üldiselt paljud arvavad, et seebid on arulagedus, aga seepide vaatajaid ei kritiseerita, las vaatavad.

Ma küll ei saa aru, et kellelgi midagi seepide vaatajate vastu oleks. Kas ta on siis sellepärast halb inimene? Näiteks ämm ja äi, kas nad on siis halvad? Las nad vaatavad. Ja ega teisest küljest neil nagu polegi midagi vaadata. Ega telekast ju peaaegu ainult seebid tulevadki. Vot mina ei vaata kunagi seepi, kui samal ajal tuleb ka midagi normaalset. Vene omasid aga küll. Neid Brasiilia omi vaatab ikka vanem põlvkond, sest neid on kasvatatud nagu muinasjutus, nende jaoks on see kõik romantika. Meie vaatame asja reaalsemalt. Minu arvates neid Brasiilia ja Ladina-Ameerika seepe vaatavad naiivsed inimesed, nad usuvad, et nii võibki olla, aga tegelikult ei ole sellist asja olemas. Asja tuleb vaadata reaalselt. Seebivaatajad on naiivsed, romantikud... nad tahavad näha romantilist elu. Mind see ei huvita. Kui need esimesed seebid tulid, vaatasime meie ka, aga siis oli see midagi uut, aga hiljem saime aru, et kõik on üks ja sama. Neid ei ole mõtet vaadata, kuna nad ei arene kuskile ega arenda vaatajaid ka. Neid vaadates ei pea aju üldse töötama. Lihtsalt istud ja vaatad, nagu loll. Ning mis iganes seepi sa ei vaataks, kõik on üks ja sama. Teema on sama.

Ilmselt vaadatakse neid selleks, et põgeneda reaalsusest. Vene omasid ilmselt harjumusest. Vaatad seeria ära ja asi hakkab huvitama, et mis edasi juhtub, ehkki lõpp on etteaimatav.

Omavahel me seepe küll ei aruta. Mitte kunagi. Seep on küll viimane asi millest rääkida. Kes vaatab, see vaatab, aga sellest ei räägita. Ega see ei püsi meeles ka - vaatan osa ära ja ongi juba meelest läinud, mis seal täpselt oli... Normaalsed filmid jätavad mingisugusegi tunde, aga need ei jäta absoluutselt midagi. Ükskõik, olgu ta siis Brasiilia või Vene oma - ei tekita emotsioone. Lihtsalt vaatad ja kõik. Normaalsel filmi vaadates elad sa ikka kaasa. Vot oli siin üks mitmeosaline film, seda oli kohe huvitav vaadata, sest sealt ikka toimus midagi, seal näidati ikkagi tegelikkust. Aga need seebid - vaatad osa ära ja juba ongi meelest läinud, mida sa seal nägid.

Süütunnet sellest küll ei ole. Ärkad hommikult üles ja... lihtsalt vaatad ja jood kohvi. Õhtul samamoodi, pärast duši, tass teed käes. Midagi on ju vaja vaadata. Sokke võib ju nõeluda, aga hommikul kohvitassi taga niikuinii ei viitsi ning õhtul hilja ei ole seda ka õige teha.

Üldiselt vaatan neid ikkagi sellepärast, et teema hakkab vaikselt huvitama, tekib harjumus. Näitlejate pärast küll mitte. Esiteks nad korduvad erinevates seepides, teiseks on nad ju sellised... seebinäitlejad, seepi vist väga head näitlejad ei lähe näitlema. Seebis on vist lihtsam mängida kui korralikus filmis, mul on selline tunne

Ma vaatangi neid ainult sellepärast, et midagi muud ei ole vaadata. Kui neid seepe polekski, siis poleks minul sellest sooja ega külma.

Lisa 5 - Neljas intervjuu

Mis ma neist arvan... midagi ei arva, minu arvates on nad mõttetu, aga meelelahutuseks päris head.

Praegu on mul pooleli "Kodu keset linna" ja "Õnne13". Viimast püüan ma küll alati vaadata, aga esimest vaatan rohkem suvaliselt, võib-olla kord nädalas, ja sellest mulle täiesti piisab. Varem vaatasin seda küll iga päev, aga nüüd väga ebaregulaarselt.

"Õnne 13", et mis mind tema juures paelub..... kusjuures paar aastat tagasi jätsin ma selle vaatamise poolelt, sest ta muutus igavaks, aga nüüd on see nii *actionit* täis, põnev, elulähedane. Võib-olla teeb selle heaks ka näitlejameisterlikkus.

Varem olen ma Mehhiko seepidest näiteks Rosat vaadanud, aga siis ma läksin Rootsi ja õde kirjutas mulle igast seeriast kokkuvõtteid, aga ma sain aru, et see on täiesti mõttetu. Nii et kui ma olin kahe osa kokkuvõtteid läbi lugenud, ei pakkunud see enam üldse huvi, see oli nagu jama. Nendes on nagu ette teada, mis juhtub. Aga vot mille pärast "Õnne" ja need on head, et sa ei tea mitte kunagi, kuidas nad edasi lähevad. "Õnnes" on see eriti keeruliseks aetud, ootamatud suhted on tekkinud. Mehhiko seepide puhul on nii, et sa vaatad neid korra nädalas, ja sa tead mis juhtub.

Ema ja isa jälgivad mul küll seebioopereid. Nemad suhtuvad neisse väga hästi, sest nii põnev on ju, mis saab. Isa ei kannata seda, kui tema vaatamist katkestatakse. Isegi kui tuleb alles see alguse laul, millele järgneb veel reklaam, ei lase ta teisele kanalile lülitada, sest äkki jääb miski algusest nägemata. See on haiglaslik. Ema vaatab küll natuke ebaregulaarsemalt, aga ikkagi suure huviga. Kui mõni seeria jääbki vahele, siis nad vaatavad kordusi.

Tõsiseid pooldajaid ma küll ei tea, et oleks. Võib-olla kümme aastat tagasi, kui kõik vaatasid, aga praegu... ma arvan, et enamus ei vaata neid Eesti seebikaidki mida mina vaatan.

Vastaseid vist ei ole. Seda nagu ei ole, et keegi raiuks, et see on täiesti jama. Kellele ei meeldi, need lihtsalt ei vaata seda. Tutvusringkonnas on mul palju inimesi, kes vaatavad telekat üldse vähe ja võib-olla see ei tule ka lihtsalt jutuks. Kümme aastat tagasi muidugi arutati tihti, mida Rosa ikkagi teeb ja kuidas tal läheb, aga praegu enam mitte. Vastasus võib tulla sellest, et seal ei toimu nagu midagi, ja et see, mis seal toimub, ei ole tegelikkusega kuidagi seotud, et nad on ilustatud. Ja ega ei olegi ju, liiga lihtne on kõik. Inimsuhted on liiga lihtsad. Liiga lihtne on neid lõhkuda ja...

Meie elus on väga palju ebakindlust ja seebikas annab ehk sellise tunde, et elu on siiski ilus. Päris elus ei ole ju kõik niimoodi raamides, kõik on täiesti ootamatu. Ma arvan, et nad annavad mingi lootuse.

Minu arvates ei ole avalikkus üldse mingit erilist seisukohta võtnud. See ei ole mulle silma jäänud.... kuna see teema kui selline ei paku mulle huvi, siis ma ei loe selle kohta, ei kuula. Aga seda võin küll öelda, et pensionärid on suuremad vaatajad. Sellist keskmist seebikavaatajat ei olegi minu arvates olemas. Ükskord kui me ühe sõbrannaga tuttavalt külas olime ja nutsime, et tahame "Õnnet" vaadata, siis viimane ei suutnud kuidagi ära imestada, et mis asja te ometi vaatate? Eks igaüks vaatab seda, mis talle meeldib ja tihtipeale need ei kattu omavahel. Seebid on muidugi alati olnud vanemaelastele suunatud. See on justkui paika pandud, et vanad inimesed vaatavad neid. Seal on näiteks vähe tülitsemist, seal ei ole nii palju neid suhete muutusi eks ole, et mul on ühest kõrini, siis ma võtan uue inimese, ei ole nii suurt põnevust selle ümber. Kindlasti on seebid lihtsustatud ja naiivsevõitu, eriti need välismaa omad.

Seepide positiivseks küljeks on see, et nad on heaks ajaviiteks, võimaluseks reaalsusest põgeneda. Kui ma nüüd mõtlema hakkan, siis neid vaadates tekib selline helgem tunne. Jah, peale seebi vaatamist on mul hea tunne, sest nii tore on. Näiteks "Õnnes" on super näitlejad, võtame kasvõi Laine Komissarovi, keda on alati lihtsalt nii südantsoojendav vaadata, tema mängitud karakter on nii elulähedane. Ja teised näitlejad ka, ühesõnaga väga head näitlejad kokku pandud. Aga näiteks "Kodu keset linna" puhul on see reaalsus, elulähedus. See mis seal toimub, on täiesti loomulik.

Tegelt kui ma mõtlema hakkan, siis need Eesti omad ei ole need päris seebid, nagu seda on need Mehhiko stampseebid. Ma natuke siiski eristan neid. Eesti omad on natuke elulähedasemad, neil on praeguse eluga rohkem ühist.

Seda, et seebi vaatamise pärast jäävad olulised asjad tegemata, juhtub ikka. Loomulikult on lihtsam istuda maha ja telekat vaadata kui näiteks lugeda. Telekaga on üldse nii, et temast on mul raske eemale hoida. Lugemine on muidugi samasugune ajaviide, aga mõnikord võivad ka nõud muidugi pesemata jääda.

Ma pigem mõtlen küll, et ma võiks telekavaatamise asemel midagi muud teha. Ega mul eriti kahju ei ole küll, kui ma seebi vaatamise poole pealt teleka kinni panen, või tähendab, kui mul midagi väga vaja teha on, siis ma õigupoolest ei tee telekat lahtigi.

Ei saa öelda, et mul päris süütunne oleks, sest see on ju ikkagi meelelahutus. Ma teatris ei käi eriti palju, kinos ka mitte ja see on siis nagu aseaine.

Lisa 6 - Viies intervjuu

Üldiselt on nad ikka jamad. Ütleme, et nad on selline, noh nagu ajaviide, minu jaoks on nad lõõgastavad.

Mida ma pidevalt vaatan, on see mammutseriaal “Kodus ja võõrsil”, need Venetsueela omad, need on nagu sellised..... No ma vaatan nendest neid suhteid, seda kuidas nad neid suhteid välja mängivad. Selles suhtes see “Milagros”, mis nüüd hakkas jooksuma, ta on selline.... need ülejäänud on tihtipeale sellised kas ülemängitud või..., et nagu õiget sisu ei ole, aga just need konfliktid, nende pärast vaatan. Neid teisi... neid on hea sellepärast vaadata, et keegi loeb seal ju teksti peale ja mina saan samal ajal käsitööd teha, ega ma muidu neid ei vaataks, aga siin on just see, et ma saan teha midagi iseenda jaoks. Aga “Kodus ja võõrsil”... ega sellest ei ole mingit probleemi, kui nüüd mingi osa vahele jääb. Kui jääb siis jääb. Muidu mulle meeldib seal see, et need probleemid, mis seal on, need on sellised meie keskkonna omad, nad on meie jaoks mõistetavad, mitte nagi Venetsueela omades, kus nad on sageli ajuvabad.... Need lahendused on päris huvitavad ja ma leian, et see on päris inimlik. A vot “Kodu keset linna” ei vaata ma üldse. See on selle Kerttu Rakke oma eksole. Tähendab juba sellepärast ma ei vaata. Vaata seal see tegevus, ta seisab... Muidugi kõikides seepides ta seisab, aga meie omades on ta liiga aeglane. Areng toimub liiga aeglaselt, ja see häirib mind. Eks teistes jääb ka tegevus seisma, aga neil on see temperament, rahvuse eripära, see päästab. Aga eestlased on jah sellised tagasihoidlikumad ja rahulikumad.

Pereliikmed küll seepe ei vaata ja üldiselt suhtuvad nendesse negatiivselt, aga kuna midagi ei jää nende pärast seisma, st ma ei ole teleka taha naelutatud, siis konflikti sellest ei ole. Teinekord satub mees ise ka minu kõrvalt vaatama ja teab ise minust paremini, mis seal toimub. Aga muidu ta ütleb, et see on lihtsalt üks suur ajuvabadus ja eks ta tegelikult nii ongi. Eks need asjad on tihtipeale üle mõistuse keeruliseks aetud. Pooldajaid on küll. Ei saa öelda, et nad seda kuidagi põhjendaksid, aga neid lihtsalt huvitab, mis edasi saama hakkab. Nad on seda juba nii pikalt jälginud, et nad paratamatult peavad seda mängu edasi jälgima. Ega mul endal on ka nii, et kui ma olen midagi algusest vaadanud ja see köidab mind, siis ma vaatangi seda edasi. Eks tegelikult ole huvitav vaadata, kuidas need konfliktid seal lahenevad ja saan selle üle arutleda, et tekib nagu eneseanalüüs, saab ennast ja oma peret kõrvutada. Mõnikord on muidugi kenad näitlejannad ka, kelle pärast võib vaadata, aga neid on vähe.

Vastaseid nagu ei tea. Need kes ongi, need ei ole nagu vastased, vaid nad on pigem ükskõiksed. Nad ütlevad küll, et see on kõik jama, aga nad ei põhjenda oma arvamust. Selles mõttes on muidugi jama, et need lõpud on tegelikult kõik etteaimatavad, nad on teada, et noh *happy end* ja nii edasi.... Niikuinii lõpuks rikas ja vaene abielluvad või midagi muud säärast. Veel võiks ju öelda, et milleks seda rikkust kõike vaadata, kui sa seda endale niikuinii lubada ei suuda.

Niipalju kui mina olen neid arvustusi lugenud, on mul jäänud mulje, et arvamused on pooleks - kellele meeldib ja kellele ei meeldi. Kui nüüd vaadata protsentuaalselt, siis kuna meil on ju palju pensionäre, kelle jaoks see on ajaviide, siis tekibki suur vaatajaskond ja kindlasti on tänu sellele ka palju pooldajaid. Enamikku inimesi jätab see tegelikult ükskõikseks, et kui ta jookseb, see film telekas seal, siis võib teda vaadata, aga kui ei jookse, siis ei ole sellest ka midagi.

Televiisorist on mulle küll mulje jäänud, et pigem on see suhtumine eitav, et soosivalt sellesse ei suhtuta. Aga samas põhjendatakse, et igal inimesel on oma valik. Mõnes mõttes on muidugi õigus, et nende seepide asemel võiks olla mõni huvitavam saade, aga ilmselt ei ole neil midagi paremat pakkuda.

Sellist keskmist on raske välja tuua, see on ju äärmusest äärmusesse. Näiteks ma tean, et väga paljud lapsed, aga just tüdrukud vaatavad, ja pensionärid ka, ja pluss siis sellised vahepealsed, nagu mina, erinevate põlvkondade esindajad... Tegelikult mängib siin rolli ka see, kui inimene on kodune, kui ta on näiteks lapsega kodus, siis ta paratamatult vaatab telekat, ja kuna väga tihti midagi muud peale seebi ei tule, siis nii ongi. See kõik sõltub sellest, kui palju inimesel on kodust aega. Näiteks suvel ei tea ma pooli asju, mis telekast tulevad, aga talvel vaadatakse neid rohkem, ja üldiselt vaadatakse neid tegevusetusest.

Erinevad inimesed vaatavad seepe erinevatel põhjustel. Kes vaatab ilusaid riideid, kes ilusat mööblit, kes vaatab ilusaid inimesi. Igatühele oma. Teinekord on üldse huvitav vaadata, milline on nende temperament, või milline on nende elukeskkond.

Mul on tavaliselt seep millegi taustaks ja ma teen samal ajal midagi kasulikku. Teinekord on üldse nii, et muidu ei viitsikski sokki parandada, aga kui seep samal ajal käib, siis võtan ikka kätte ja parandan ära. Siin on hea see, et eestikeelne teksti loetakse peale ja siis ma saan kaht asja korraga teha. Või siis võin sealt saada mõne hea idee. Ja teinekord on lihtsalt hea midagi vaadata, kui ei pea oma pead millegagi vaevama, lihtsalt vaatad tühjal pilgul... eks seda aega on ka vaja. Reaalsusest eemaldumiseks...

Lisa 7 - Kuues intervjuu

Minu jaoks on seebid hea ajaviide, mis ma neist muud ikka arvan...

Praegu vaatan “Arnastuse kättemaksu” ja “Metsikut kassi”, rohkem nagu ei vaatagi midagi. Ainult siis kui ette jääb, kui mul telekas lihtsalt taustal käib... Aga otseselt ainult neid kahte. Ja ega neidki vaatan nii, et kui midagi targemat teha on, siis jätan vahele. Aga võimaluse korral vaatan siis kordust.

Vaatan neid sellepärast, et nendes toimub ka midagi, selles mõttes, et tegevus nagu areneb ka mingis suunas, ja sellepärast ka, et seal on nagu kenamad näitlejad. Ma ei viitsi nõmedaid inimesi vaadata.

Ema vaatab mul seepe. Tema vaatab küll nii, et ei tohi ühtegi seeriat vahele jätta. Kohe on nii, et “Ärge segage!”. Mees küll ei vaata. Ta ei viitsi neid siis ka vaadata, kui tal mitte midagi muud teha ei ole. Ma ei usu, et tema suhtumine negatiivne oleks, tal on lihtsalt suva nendest. Aga kui ta tahab telekat vaadata ja sealt midagi muud tuleb, siis ta vaatab kindlasti midagi muud ja mina pean siis loobuma. Sellest, et mina neid vaatan, on tal ükskõik, täitsa savi ma ütleks.

Ema on mul kindlasti suur pooldaja. Tal pole muud teha - tuleb töölt, vaatab seepi, sööb ja läheb magama. Ja ega tal pole midagi muud teha, üks elab ja...

Vastaseid... ämm äkki? Ma arvan, et see on tema jaoks mõttetu ajaraiskamine, sest selle asemel võiks ju hoopis midagi kasulikku teha...

Vanem põlvkond on kindlalt seepide pooldajad, ja siis pubekad kindlasti. Tegelt ma arvan, et isegi need, kes oma jutu järgi vihkavad seebikaid, ikkagi vaatavad vahel mõnda. Ma olen jumala kindel selles! Ma ise muidu nii suur fänn pole, ma ikka ajaviiteks. Ma olen ikkagi üks nendest, kes vaatavad seepe ainult siis, kui midagi asjalikumat või lahedamat teha pole. Kui mul on midagi tähtsat teha, siis ma jätan ta vahele. Ma arvan, et keskmine vaataja ongi selline, et kui aega on, siis vaatab ja kui jääbki nägemata, siis ära ei sure.

Ma arvan, et seebid pakuvad ajaviidet... Vahel nalja, tead nagu seebis on mõnikord sellised nõmedad olukorrad... Võib-olla mõnele inimesele, kelle elus mitte midagi ei

toimu, siis ta saab nendega kaasa elada. Aga mulle pakuvad ajaviidet. Ja kui on kenad näitlejad, siis seda ka... (kirjeldab ühte seebitegelast). Nagu ma räägin, ma vaataks enne ikka sellist seepi, kus on kenamad inimesed ja kus ei korrata ühte asja mitu korda. Erilisi emotsioone küll ei tekita. Kui siis vahest on naljakad olukorrad... Süütunnet vast ei tekita. Võib-olla vanasti tekitas, kui ma mõtlesin, et ma võiks selle asemel parem õppida. Aga praegu.... näiteks eile, kui ma vaatasin, triikisin muuhulgas suure hunniku pesu ära, nii et pigem tingis see selle, et ma tegin midagi, mida ma muidu poleks äkki teinud.

Lisa 8 - Seitsmes intervjuu

Ma arvan, et seebiooperid on meelelahutus, neid võib vaadata küll, aga kui neid palju vaadata, siis läheb ehk liiale. Mõnda võib ju vaadata, niimoodi tõsiselt.

Ega ma nii tõsiselt neid Mehhiko omi ei vaatagi, hommikul on lihtsalt taustaks. Samas kunagi olen ma nii ka vaadanud, et ma tõesti ei jäta ühtegi seeriat vahele, aga need on rohkem sellised sarjad, mis on kord nädalas.

Enamust seepe ma praegu nii pidevalt ei vaata, et ma ei jäta ühtegi osa vahele. Püüan küll jälgida, mis toimub "Vaprates ja ilusates", aga seda ma saan ka vaadata ainult kord nädalas, kui ma Tallinnas olen ja siis ka ei saa iga kord vaadata, sest mõnikord on muid asjaajamisi. Peale selle vaatan ma muid sarju ka. Neid on tegelikult päris palju. Kujuta nüüd ise ette, et kui ma õhtul teleka sisse lülitan, siis tuleb neid sealt ju mitu tükki järjest, et ma ei teagi, mitu neid täpselt on...

"Vapraid ja ilusaid" hakkasin ma tuttavate pärast vaatama. Et kui olin neil külas, siis nad vaatasid seda Soome pealt ja eks ma siis vaatasin ka. Meil tol ajal SAT-TV-d ei olnud. Hiljem vaatasin juba ise edasi. Ma ei ütleks, et see on harjumus, aga lihtsalt tahan teada, mis edasi saab. Kõige olulisem on minu arvates seal kenad näitlejad, et tahan neid ka näha.

Ma arvan, et minu pereliikmete suhtumine seepidesse on samasugune nagu minu suhtumine. Eks see sõltub konkreetsest seebist ka. Mõnesse suhtun hästi, mõnesse halvasti. Neid, millesse halvasti suhtun, neid lihtsalt ei vaata.

Hästi suhtun ma seepi siis, kui näitlejad on sümpaatsed, kui süžee ei ole liialt absurdne. Mulle sellised halamise sarjad ei meeldi, kus üritatakse televaatajates mingisugust sellist tunnet tekitada, et nagu nüüd peaks nutma hakkama.. Vot sellised mulle ei meeldi.

Ema vaatab ka seepi siis kui kedagi teist teleka ees ei ole, ja siis ta vaatab seda mis parasjagu tuleb. Vanaemal on üks, mida ta tõepoolest kogu aeg vaatab ja millest ta ei jäta ühtegi osa vahele.

Kunagi vaatasime me seepe koos, aga nüüd vaatame kõik erinevaid asju. No see tuleneb ka sellest, et inimesed tegelevad erinevate asjadega. Et kuna mina käin koolis, ema käib tööl ja vanaema on kodune, siis kõik vaatavad erineval kellaajal.

Pooldajaid leidub mul tuttavate seas küll. Vanaema jaoks on see meelelahutus. Ta on ju kodune, väljas eriti ei käi. Sellepärast ta vaatab. Aga nooremad inimesed... lihtsalt neile meeldivad need näitlejad.

Vastaseid minu tutvuskonnas ei ole. Ühel sünnipäeval olles puutusin küll kokku ühe inimesega, keda võiks käsitleda vastasena. Tema arvates need inimesed kes vaatavad seebioopereid..... et see on nagu hale, et inimese enda elu on nii halb, et ta vaatab seebioopereid. Mina ei arva sellest midagi. Või tähendab ma arvan, et see on küll tõsi, et inimesed vaatavad neid, et millestki muust mõelda, sest see on ju nagu meelelahutus. Et

võib-olla tõesti, kui täitsa sõltuvuses olla, siis on halb. Aga kui niimoodi mõõdukalt vaadata, siis ma ei ütleks küll, et see on paha või...

Ma arvan, et üldisus mõtleb samamoodi, et neid vaatavad inimesed, kelle mitte midagi teha ei ole, mis kindlasti ei ole täiesti tõi. Vähemalt nende puhul keda mina tean kes vaatavad. Ja ma tean, et üldiselt arvatakse, et neid vaatavad rohkem pensionärid ja koduperenaised kes päeval kodus on. Asi on selles, et neid ladina-ameerika seepe näidatakse päeval, aga sarju, neid näidatakse ju õhtupoole. Noortesarju vaatavad ju ometi noored, mitte pensionärid.

Stereotüüp ongi see, et ladina-ameerika sarju vaatavad pensionärid, aga tegelikult võib-olla ka koolilapsed. Kui ma nüüd mõtlema hakkan, siis meil oli see ikka päris suur asi, et paljud vaatasid. Koolis said nendest räägitud ja...

Ausalt öeldes ma ei tea, milline see stereotüüp täpselt on. Ma ei ole kuulnud, et keegi oleks selle kohta midagi öelnud. Ma ei ole tajunud negatiivset suhtumist sellesse, et ma seebikaid vaatan. Ma ei tunne inimesi, kes oleksid selle vastu, aga ma ei ole selle teemalt teistega eriti rääkinudki.

Seebioopereid vaadatakse rohkem ikka meelelahutuse pärast, või kui ollakse üksikud, siis ka. Selleks, et oleks millestki teistega rääkida, ei ole ma küll seepe vaadanud, ehkki mõned võib-olla vaatavadki. Põhikoolis said küll seepide kohta pilte kogutud ja siis sai neid tuttavatele näidata ja teiste omi vaadata. Aga see on rohkem laste asi. Eks see kõik sõltub inimesest.

Süütunnet võiks ta tekitada siis, kui olla liiga sõltuv sellest ja kogu aeg vaadata. Aga minul küll ei tekita. Ma nagu oskan oma aega planeerida, et ei ole nii, et mul on kodutöö ja ma tahan seebikat vaadata ja ma ei saa siis kodutööd teha. Mul küll ei jää midagi olulist tegemata.

Need, mida ma rohkem olen vaadanud..... et miks nad teistest minu jaoks paremad on olnud... ma arvan, et inimesed vaatavad rohkem seda, mille tegevus haakub kuidagi sellega, mida nad ise mõtlevad... mingi samastumise moment võib-olla. Või siis et tahaks ise ka selline olla nagu mingid tegelased. Võib-olla see ka.

Lisa 9 - Kaheksas intervjuu

Minu jaoks on seebid heaks ajaviiteks.

Vaatan "Metsikut kassi" ja "Milagrost". Ja "Kodus ja võõrsil" ka, kui seda seebiks saab pidada.

"Kodus ja võõrsil" tahan kindlasti alati vaadata, ülejäänutega on nii, et tahaks nendest pigem loobuda, aga siamaani pole see õnnestunud - kui olen kodus ja pole midagi teha, siis ikka vaatan.

Neid seepe vaatan ikka peamiselt sellepärast, et neid näidatakse parasjagu sellel ajal, kui ma koju jõuan ja siis on hea nende saatel päevasündmustest puhata, lõõgastuda. Ja loomulikult on ju huvitav teada saada, mis seal edasi juhtub.

Pereliikmed... kui keegi on kodus, siis jälgivad samuti. Ega nad neisse väga positiivselt ei suhtu, selles mõttes, et eks nad ole suhteliselt mõttetud, pigem ükskõiksest. Ja selle vastu ei ole neil ka midagi, kui mina neid vaatan.

Tulihingelisi pooldajaid küll ei tea, aga vastaseid mõned on. Eks nad ikka ütlevad, et seebid on mõttetud, et samad teemad korduvad ühest seebis teise, ja eks see tegelikult nii olegi, ainult et näitlejad vahetuvad. Enamasti on vastasteks ikkagi mehed, sest nende

jaoks on see igav, kui tegemist ei ole autode või tagaajamisega. Aga naistele meeldivad lood armastusest, ja enamasti seebid vastavad sellele kriteeriumile.

Üldsuse arvates vaatavad seepe need, kellele on palju aega või pole midagi muud teha.

Keskmine vaataja on ma arvan täiesti tavaline inimene, keskmisest suurem unistaja ja romantik ehk...

Ega see inimene, kes päev otsa kodus istub, tema jaoks on see hea ajaviide, ja ega see temast siis kohe kiiksuga inimest tee... Mõtlen kui palju oleks siis maailmas kiiksuga inimesi! Ma küll ei arva, et see nii oleks.

Seebid võivad vaatajale pakkuda võimalust reaalsusest põgeneda, peletada igavust, unistada armastavast mehest, ilusast kodust... Mulle pakuvad seebid ikkagi eelkõige lõõgastust.

Mõnikord tekitavad seebid minus viha, kui seal käib mõttetu ulgumine ja tegevus ei lähe kohe üldse mitte edasi, aga teinekord on väga armas, kui kaks armastajat kokku saavad vaatamata sellele, et neid ümbritsevad kadedad ja õelad inimesed...

Mõnikord võib juhtuda küll, et olulised asjad jäävad tegemata, aga ma püüan neist siiski mitte sõltuvusse jääda, seepidest ma mõtlen. No ja mõnikord juhtub, et söök kõrbe potti ära, kui mina väga süvenenult seepi jälgin.

Süütunnet seebi vaatamine küll ei tekita.

Lisa 10 - Üheksas intervjuu

Ma arvan, et seebiooperid on tänapäeval lahutamatu osa televisioonist. Nad on naljakad, neid on suures valikus ja igale maitsele ning neid näidatakse soodsatel kellaaegadel.

Praegu on mul pooleli "Kodu keset linna", "Minu pere", "Kuumad seitsmekümnendad", "Oru valitseja" ja "C.S.I kriminalistid".

Ma ei saagi arvata, et ma midagi rohkem või vähem vaataksin. Vaatan kõike, mis huvi pakub. Minu arust on need kõige naljakamad ja kihvtima sisuga. Tegelikult meeldib mulle kõige rohkem "Oru valitseja", sest see on ikkagi inglaste toodang ja pakub alati midagi põnevat Shotimaa kohta ja pealegi on see ka kõige pikem, tervelt 45 minutit.

Esiteks on nad kõige naljakamad. Teiseks on need kõige põnevamad. Kolmandaks neil on tavaliselt humoorikas lõpp, mis lausa palub, et sa järgmine päev või nädal seda vaataksid, et teada, mis järgmisena juhtub.

Kui me midagi vaatame, siis ikka kõik koos. Ja kuigi vanemad mõnikord ütlevad, et see on rämps, siis tegelikult nad naudivad selle vaatamist ka. Mõnikord olen ma nendega ühel nõul. Eriti nende Ladina-Ameerika sarjadega, millel kõigil on üks ja seesama sisu ja isegi näitlejad.

Nende suhtumine sellesse, et ma neid "haigeid" sarju vaatan on ükskõikne. Kui ma filmidega neile närvidele käin, siis mõnikord kätartavad mulle, et pane see mõttetu seebikas kinni. Põhiliselt ei meeldi mu vanematele see seebikas (Kodu keset linna).

Nende arust meenutab see oma rumala tekstiga Ladina-Ameerika omi. Minu sõbrannad, aga seevastu on selle fännid ning vaatavad seda pidevalt. Nemad naeravad ka mõnikord stsenaariumi üle. Ma usun, et mu sõbrad vaatavad seda sellepärast, et see on kaasaegne ning meenutab elu mida elavad nemad, kuid mitte otseselt. Minu vanemad ei vaata seda arvatavasti "haige" teksti

pärast ja neile ei meeldi näitlejad ka.

Aga loomulikult! Nagu teada, on mu kõik klassikaaslased sellised Ladina-Ameerika sopakate hullud, mis hirmus! Nendel on kõik need nimed meeles ja veel koolis arutavad ka, mis võib juhtuda järgmisena, kuigi lõpp on isegi mittevaaatajale selge ning etteaimatav.

Kõigi nende põhjus on üks ja see sama. Telekavas on need sobilikul ajal ning kui koolisttulek, saab kohe istuda televiisori taha ning kaasa elada.

Esiteks mina lükkaksin sellise suhtumise ümber sellepärast, et samal ajal võib hoopis midagi muud teha. Näiteks teha sporti, järgmiseks päevaks ära õppida või kui tõesti ei jaks, siis kasvõi magada.

Vastaseid jätkub ka, kuid rohkem on siiski neid, kes neid jälgivad.

Nad ütlevad, et neid on mõttetu vaadata ja nad on lihtsalt ajaraiskajad. Tegelikult ei ole need seebivastased nendel kellaegadel kodus, kuid jutt käib siiski latiinode seebikatest ja ausalt öeldes olen ma sellise arvamusega ühel nõul.

Ma arvan, et üldsus ei suhtu nendesse enam tõsiselt, sest stoorid on nii ära leierdatud, ning ma võin nentida, et lausa üksteise koopiad. Kuid siiski on mõni nendest huvitav ning seeläbi on teeninud tunnustust. Mis siis, et seebikas.

Keskmine seebiooperivaataja on inimene, kes vaatab vähemalt ühte latiinode sopakat. See inimene on kas koolilaps või pensionär, kellel on palju aega. Ega normaalne inimene neid ei vaata!

Ma arvan, et sellesse inimesse suhtutakse naljaga. Eriti neisse, kes vaatavad iga päev neid mitu korda. Latiinode hiigelaeg on minu arust möödas. Televaatajale läheb peale rohkem mõni inglise naljafilm.

Ma usun, et selline suhtumine on täiesti normaalne. Tavalised inimesed seda jura ju ei vaata. Ma usun, et aastatega on suhtumine positiivselt läinud naeruvääristavaks.

Ma usun, et selline arvamus pärineb nendelt, kes sopakaid üldse ei vaata.

Minu arvamus "keskmisest" seebiooperivaatajast eriti ühiskonna omast ei erine.

Mina igatahes selline seebika hull ei ole...

Põhjus, miks neid vaadatakse on lihtne, nagu ma enne mainisin, on neid igas valikus, igal kellaajal ja kui veab, näeb veel korduses ka.

Oleneb, mida ma vaatan. Kui ma vaatan mingit kriminaalsarja tekitab see lihtsalt põnevust ning, mis mulle kõige rohkem meeldib, on see, et sa saad mõelda kaasa, et kes on süüdi jne.

Kui ma vaatan komöödiat või sellist lihtsat kuhugi jõudvat sarja, siis küll ainult sellepärast, et nii kohutavalt naljakas on. Mõnikord ma vaatan seebikat ainult siis, kui eelmine osa oli põnev ning järgmises osas on "grande finale".

Mis puutub emotsioonidesse, siis üks seebiooper võib teha mulle hea tuju terveks õhtuks. Ikkagi naljakas ju!

Seebika vaatamisest ei jää mul ükski asi tegemata. Ma olen ikkagi rohkem sellise inimese moodi, kes ennem teeb kõik asjad ära ja siis naudib elu. Nagu vanasõna ütleb: enne töö, siis lõbu.

Ausalt öeldes ei tekita seebika vaatamine minus kübetki süütunnet. Ikkagi meelelahutus.

Lisa 11 - Kümnes intervjuu

Vahel on seebid lahedad.

Praegu vaatan ma “Metsikut inglit”, seda vaatan ma küll iga kord ja püüan mitte ühtegi osa vahele jätta, sest ma ei saa hommikuti ka kordusi vaadata.

Peamiselt vaatan ma seda sellepärast, et mul pole muud teha, sest siis ma tulen parasjagu koolist ja seda on hea vaadata.

Minu vanemad seepe ei vaata ja üldiselt nad üritavad mind ka neist võõrutada, või, noh, ütlevad, et ära vaata, et see on ju jama, aga mind see ei huvita. Tundub jah, et neile ei meeldi see eriti, et ma seepe vaatan.

Mul on tuttavate seas palju seebifänne, kõik klassiõed vaatavad ja... Ma arvan, et see tuleb sellest, et nad on midagi lihtsalt algusest vaadanud ning neil on tekkinud seebi vastu huvi, et mis hakkab edasi toimuma. Seebid tehakse ju nii, et iga seeria lõpus on mingi põnev moment, mille lahendus tuleb alati järgmises seerias. Ja kuigi ma tean, et tavaliselt ei ole see lahendus pooltki nii põnev kui see mulje, mis temast eelmise osa lõpus luuakse, tahan ma ikkagi teada saada, kuidas see ära laheneb.

Vastaseid minu tutvuskonnas ei ole, aga ma olen kuulnud küll, et keegi on kellelegi rääkinud, et seebid on jama, sest nendes kõik kordub, et lõpuks peategelane abiellub ja... Võib-olla küll... Aga minu arvates kõik ei ole ikka päris sama... minu arvates on seebid ikka erinevad...

Minul ei ole seepide vastu midagi, aga mulle tundub, et üldiselt neisse just üleliia hästi ei suhtuta. Seebivaatajaid vaadatakse kui natuke imelikke. Võib öelda küll, et suhtumine nendesse on naeruvääristav. Ega tegelikult seda vist nii välja ei öeldagi, aga lihtsalt... seda on näha inimeste pilgust, kui keegi hakkab neile seepidest rääkima.

Ega kui palju seepe vaadata, kui neid päev otsa vaadata, siis on tõesti imelik, aga mina vaatan ikka enamasti siis, kui selleks aega jääb. Selles suhtes ma arvan, et keskmine vaataja jälgib seepe ülepäeviti või harva.

Ma ei tea, kuidas teistele, aga mulle ja minu tutvavatele pakuvad seebid nalja, sest mõnikord on nad nii kohutavalt jaburad, et naerad kõht kõveras. Need tegelased... mõnikord on nad lihtsalt väga üle pingutatud ja see on naljakas.

Seda on muidugi ka, et arutame tutvavatega, mis kus toimub, mida mingi tegelane on teinud ja... Mõnikord kui olen mingi osa vaatamata jätnud, siis on halb tunne küll, kui ei ole midagi kaasa öelda, kui teised selle üle arutavad.

Kui seebi vaatamine tekitabki mingisuguseid emotsioone, siis nalja võib-olla, muidu ei tekita nad küll midagi. Vaatad ära ja... ei jäta nagu midagi sinusse...

Mul ei jää seebi vaatamise pärast midagi tegemata. Ma ei vaata ju kogu aeg seepe. Ja kui mul on midagi otseselt vaja “Metsiku ingli” ajal teha, siis ma tegelen enne ikka selle tähtsa asjaga. Sellepärast ei ole mul ka mingit süütunnet.